

Shabbos Elevator

Shiur# 420 | May 20th 2023

משנ"ב סי' קצט ס"ק ב

ואם אינו מקיים מצות התורה בדבר המפורסם בכל ישראל כגון שאינו קורא ק"ש שחרית וערבית י"א שאעפ"כ מזמנין עליו ודעת המ"א שבזה אין מזמנין עליו דבזה כיון דכלל ישראל קוראין ק"ש לא חיישינן לקלקולא במה שנפרוש עצמנו מיחידים שאין קורין וכן סתמו כמה אחרונים וכ"ש מי שהוא רשע ועובר עבירות בפרהסיא דאין מזמנין עליו [מ"א וש"א].

באור הלכה ד"ה מזמנין עליו

ע"ה גמור וכו'. עיין במ"ב מש"כ דכ"ש אם הוא רשע גמור ועובר עבירות בפרהסיא דאין מזמנין עליו ועיין בפמ"ג שכתב דאין סתירה לזה מסי"א דמבואר שם דדוקא כשנידוהו על עבירה הא לא"ה מזמנין עליו דהתם בעבירה אחת וכאן בעבר על כמה עבירות ולענ"ד נראה דאין חילוק בדבר אלא דלענין שארי דברים שבקדושה כגון לענין קה"ת ונ"כ ושאר דברים שבקדושה דצריך עשרה בודאי אפילו עבר על כמה עבירות לתאבון כ"ז שלא נידוהו נמנה למנין עשרה דהכי משמע מסתימת המחבר לעיל סימן נ"ה סי"א ע"ש [וגם דהראיה שהביאו ע"ז שם מען דכתיב ביה חטא ישראל דאע"פ שחטא ישראל הוא מורה ג"כ הכי דהתם הלא היה שם חילול שבת ועוד כמה עונות] והכא לענין זימון מסתברא שאפילו עבר עבירה אחת בפרהסיא במזיד [כגון שאכל חזיר או נבלה וטרפה שהוא דבר המפורסם בישראל לאיסור] אין מזמנין עליו והטעם דענין זימון הוא שחיובו בא ע"י שמתחלה התחברו יחד לאכילה ובשביל זה צריך ג"כ אח"כ להתחבר ולברך להש"י על אכילה שאכלו וע"ז איתא במשנה דאם הוא ע"ה אין מזמנין עליו והיינו עבור שפשע שלא למד לכך אין להתחבר אתו כדי לזמן כמו שכתבו הפוסקי' וע"כ קאמר המ"א דאם הוא רשע ועובר על התורה בפרהסיא בודאי אין נכון להתחבר אתו לזמן [ובסי"א לא מיירי בכה"ג] וממילא מסתבר דאפילו אם ראוהו פ"א בפרהסיא שפקר בעבירה ג"כ אין לזמן אתו. ותדע דלענין זימון החמירו הרבה יותר דהרי בודאי אפילו ע"ה גמור מצרפין אותו לעשרה לענין קדיש וברכו וכה"ג ולענין זימון איתא במשנה דאין מזמנין עליו א"ו דלענין זימון חמיר הרבה יותר וכמו שכתבנו הטעם. ולפי כ"ז מה דאיתא לעיל בסימן נ"ה דאם לא נידוהו מצטרף למנין עשרה היינו רק לשאר דברים שצריך עשרה אבל לענין זימון בשם בודאי לא דלא עדיף מע"ה בזמן התלמוד ואולם היה אפשר עוד לומר דמה דאיתא במשנה

דע"ה אין מזמנין עליו היינו דוקא לשלשה אבל לענין סניף לעשרה עושין ולפ"ז דינא דמ"א לענין רשע שעובר בפרהסיא ג"כ דוקא לענין שלשה ולא לענין עשרה. ולפ"ז מה דאיתא בשו"ע לעיל בסימן נ"ה דנמנה לעשרה היינו אפילו לענין זימון בשם וצ"ע, עכ"ל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שו סעיף יד

מי ששלחו לו שהוציאו בתו מביתו בשבת להוציאה מכלל ישראל מצוה לשום לדרך פעמיו להשתדל בהצלתה; ויוצא אפילו חוץ לשלש פרסאות ואי לא בעי כייפינן ליה.

ט"ז אורח חיים סימן שו ס"ק ה

מי ששלחו לו כו'. לקמן סי' שכ"ח ס"י פסק דבשביל שרוצים לאנסו שיעבור עבירה גדולה אין מחללין עליו השבת כדי להצילו ורמ"א כ' ועסי' שכ"ח ס"י ולכאורה סותרים אהדדי ופלוגת' הוא בב"י בין הרשב"א להתוספות וצ"ל דשאני הכא שרוצים להמירה ותשאר מומרת לעולם אחר כך בזה הכריע כהתוס' דיש להצילה בחילול שבת דזה עדיף מפיקוח נפש משא"כ לקמן שיעשה פעם אחת באונס כיון דאונס רחמנא פטרי' ואח"כ אין חשש לא יחלל שבת בשביל הצלה זו כנ"ל נכון.

סמ"ע סימן תכו ס"ק ב

עובר על לא תעמוד כו'. ובהגהות מיימוניות [פ"א מרוצח הט"ו דפוס קושטא] כתבו דבירושלמי [ראה סוף פ"ח דתרומות] מסיק דצריך אפילו להכניס עצמו בספק סכנה עבור זה, והביאו הב"י [סעיף ב'], וכתב ז"ל, ונראה שהטעם הוא מפני שהלה ודאי והוא ספק, עכ"ל. גם זה השמיטו המחבר ומור"ם ז"ל, ובזה י"ל כיון שהפוסקים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא הביאו בפסקיהן, משו"ה השמיטוהו גם כן.

רמ"א אורח חיים הלכות לולב סימן תרנו סעיף א

אבל לא תעשה יתן כל ממונו קודם שיעבור.

חתם סופר אורח חיים סימן תרנו סעיף א

אבל לא תעשה. נ"ב, לפענ"ד לאו במצות עשה ולא תעשה תליא מילתא, אלא קום ועבור או שב ואל תעשה. אשר על כן, לאכול פירות שביעית אף על פי שאינו אלא עשה [רמב"ם שמיטה ויובל ז, א], וכן טעם כעיקר שאינו אלא עשה לחד דעה [תוספות זבחים עט, א ד"ה אמור בשם ה"ר יוסף דאורלינש], מכל מקום יתן כל אשר לו

ולא יעבור. וההיפוך, אין צורך להוציא כל ממונו שלא יביאוהו לידי לא תותירו ממנו עד בוקר [שמות יב, י], אף על פי שהוא לא תעשה, מכל מקום כיון שאינו בקום ועבור אינו צריך להוציא כל ממונו, כן נראה לפענ"ד:

רבי עקיבא איגר יורה דעה סימן קנז סעיף א

הנה מדברי תשובת חות יאיר (סימן קל"ט) מבואר דאם הוא לאו שא"ב מעשה הוי כמו לעבור על עשה וא"צ ליתן כל ממונו. ועיין במשבצות זהב (סימן תמ"ו סק"ו)

פתחי תשובה יורה דעה סימן קנז ס"ק ד

ועיין בסוף ספר תיבת גומא חקירה ד' שכתב דבל"ת שאין בו מעשה כמו להניח חמץ שלא יבער וכדומה י"ל דאין מחויב לבזבז ממונו ע"ש וכן כתב בספרו פמ"ג על או"ח סי' תרנ"ו וכן כתב (בתשובת חות יאיר סו"ס קל"ט) לענין לאו דלא תלין אביאנו אי"ה לקמן סימן שנ"ז סק"ח (ועיין בט"ז לקמן סימן רל"ב ס"ק י"ז ודו"ק) ועיין בס' חומת ירושלים ס"ס קצ"ו שכ' דנראה לו חילוק שבין עשה לל"ת לענין חיוב בזבז ממונו הוא דקום עשה הרבה ימנע ממנו בסבת עניותו לכן התירו שלא יקיים פ"א על דרך שארז"ל חלל שבת א' כדי שתשמור שבתות הרבה אבל שיעבור ל"ת משום ממון אין סברא דמשום עוני ודאי אין הכרח לעבור ל"ת ומניעת עשיות הרבה ימצאו בסבת עוני עכ"ד. לפי זה יש לומר דאין חילוק. ועיין בס' משנת חכמים ריש הלכות יסודי התורה שדעתו ג"כ נוטה לחלק דדוקא בל"ת שיש בו מעשה וכתב דה"ה להיפך במ"ע שעובר בקום ועשה כמו כל לאו הבא מכלל עשה מחויב לבזבז כל ממונו ע"ש. עוד כתב בפמ"ג שם דיש להסתפק בל"ת דרבנן אם מחויב ליתן כל ממונו או חומש ע"ש.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן קטו

תשובה לנכשל במשכב זכור ר"ל א' דר"ח אדר ראשון תשל"ו. מע"כ הבחור הנכבד שליט"א שלום וברכה לזכות לתשובה גמורה.

הנה אף לטרדותי המרובות מכיון שחז"ל אמרו כמה דברים מפני תקנת השבים כ"ש שמוכרחין להזדקק להשיב לבעל תשובה בין שהוא להשיב להלכה בין שהוא לחזוק שאל יפול רוחו ולהתרשל בדבר שצריך חזוק גדול להנצל מעצות היצר הרע, שלכן פניתי מעט להשיב לו על מכתבו, והנה איני רואה שאלה להלכה במכתבו כי אף שבמכתבו שהוא איסור כרת מסתמא יודע שמשכב זכור הוא גם איסור סקילה כי בתורה בפרשת קדושים נאמר יומתו דמיהם במ וילפינן ג"ש מאוב וידעוני שהוא בסקילה כדאיתא בסנהדרין דף נ"ד ע"א עיין שם וכתב כתיב

בסוף פרשת אחרי ונכרתו הנפשות שקאי על כל הא דלעיל עיין ברש"י ריש כריתות, ונמצא שאתה רוצה שאכתוב לך דברי חזוק להנצל מיצר הרע ואיזה עצה.

והנה ראשית הידיעה דחומר האיסור דסקילה וכתת וגם שנקרא תועבה והוא מחטאים המגונים ביותר ואף בני נח נצטוו ע"ז הוא כח גדול לעמוד כנגד היצר הרע, ושנית שהוא דבר שלא מובן שיהיה ע"ז ענין תאוה דבבריאת האדם בעצם ליכא תאוה מצד טבעו להתאוות למשכב זכור, שלכן אמר בר קפרא לרבי על תועבה זו שנאמר באיסור דמשכב זכור דפירושו תועה אתה בה בנדרים דף נ"א ע"א ופי' הר"ן שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר, וכוונתו דהוא על לשון תועבה שנאמר במשכב זכור יתר על לשון התועבות הנאמר ד' פעמים בסוף פרשת אחרי שקאי על כל העריות דעל קרא דתועבות לא הוקשה לו משום שאין צורך לבאור שפירוש שהם דברים מתועבין ומאוסין מצד איסורי התורה, אבל הוקשה לו על לשון תועבה הנאמר בזכור שני פעמים בפ' אחרי כשנאמרה אזהרה בלאו ובפ' קדושים שנאמר העונש מה שלא נאמר כן בשאר איסורי עריות דאם מצד האיסור מ"ט לא נאמר זה בשאר עריות, וע"ז תירץ בר קפרא שהוא תביעת הקדוש ברוך הוא בהקרא להרשעים, שלעבירה זו דמשכב זכור הרי ליכא כלל תאוה מצד הטבע שבראתי שיהיה להם תאוה למשכב הנשים דבלא תאוה לא היה אפשר לקיום ישוב העולם כדאיתא בגמ' בשני מקומות ביומא דף ס"ט ע"ב ובסנהדרין דף ס"ד ע"א, ולא אפשר שיהיה פלגא שיהיה לו תאוה לאשה המותרת ולא יהיה לו תאוה לעריות כמו שאיתא שם שפלגא מרקיעא לא יהבי ע"י תפלה שהוא מהטעם שלא נברא בתחלת הבריאה פלגא, אבל למשכב זכור ליכא שום תאוה מצד הבריאה וכל התאוה לזה הוא רק תועה מהטבע לדרך אחר אשר גם רשעים בעלי תאוה שלא נמנעין מצד חטא ועון אין הולכין לשם שיצר הרע זה אינו אלא מחמת שהוא דבר אסור שהוא כמו להכעיס ח"ו, והחלוק הוא דהרשע הרי איתא ביומא דף ל"ה ע"ב שמתרץ עצמו נאה הייתי וטרוד ביצרי הייתי ומחייבין אותו רק מצד שיוסף מחייב את הרשעים, אבל על עבירה דמשכב זכור אין להרשע העובר על זה שום טענה לתרץ את עצמו כי לא היה שייך להתאוות לעבירה זו. והוא פירוש המדויק והנכון.

ועיין בפרש"י שם בנדרים שכתב כלומר שמניח אשתו של היתר ותפס זו של זנות, וזה תמוה דזה הא שייך על כל איסורי עריות שנאמרו שם בפרשה ולא נקט לשון תועבה בכלום אלא בזכור, אבל ידוע שפירוש רש"י הנדפס בנדרים הוא פירוש מוטעה בכמה מקומות ואינו מרש"י או שאיזה מעתיק טועה ומשבש בכל אופן אין לסמוך על לשונו ואם היה העתקה מפרש"י פשוט שהיה הגירסא שם כלומר שמניח את אשתו ותפס זו של זכור והמעתיק הוסיף תיבות של היתר והוא מטעם שלשון של אשתו הוא בדוקא שא"כ הוא מחמת שהיא היתר ולכן הוסיף לפרש כוונת פרש"י והוקשה לו על לשון של זכור דהא כל הנשים אסורות אינם של היתר ולכך הגיה לכתוב של זנות והוא טעות ברור, בלשון שכתבתי שאפשר היה כתוב כן הרי הוא בתוס' ורא"ש שמניחין נשותיהן והולכין אצל משכב זכור, ופשוט שמש"כ נשותיהן אין הכוונה כאן לענין היתר ואיסור, אלא משום דהקרא הא איירי אף באינו חשוד לעבור על זנות עם עריות אלא על משכב זכור, שג"כ הוא נחשב תועה אף לענין התאוה, דלא שייך כאן אף מה שאיתא בע"ז דף כ"ו ע"ב דאכל פרעוש או יתוש ה"ז מומר שהוקשה למ"ד דלהכעיס הוא מין ותירץ

התם בעי למיטעם טעמא דאיסורא, דהתם נמי אין הפירוש שאיכא תאוה טבעית לאדם לעבור עבירות אלא כדפרש"י התם לא להכעיס אלא מתאוה לטעום טעמו לפי שאין ישראל טועמו מעולם, שפירושו שחושב אולי יש בזה איזה טעם מאחר שלא טעמו מעולם, דבמשכב זכור לא שייך זה והוא פירוש אחד עם של הר"ן ולרבנותא פירשו כן והר"ן חשש לטעות איזה מעתיק לכן כתב סתם שמניח משכבי אשה והולך אצל זכר שהוא לשון שלא שייך לטעות בו.

עכ"פ תאוה למשכב זכור הוא נגד עצם התאוה וגם רשעים אין להם תאוה לזה בעצם אלא שכל התאוה הוא רק מחמת שהוא דבר אסור והיצה"ר מסיתו להמרות נגד רצון הקדוש ברוך הוא וידיעה זו הוא חזוק גדול נגד יצה"ר שכבר נצחתו שאתה מאמין בהקב"ה ובכל הי"ג עיקרים ובכל התורה שבזה תנצחהו על מה שמסיתך להמרותו ולהכעיסו, וקרא מפורש בהאזינו בתועבות יכעיסוהו ופרש"י כגון משכב זכור שזה קרא הכתוב שהוא להכעיס, ומש"כ גם כשפים משום שהוא הכחשה בפמליא של מעלה כדאיתא בסנהדרין דף ס"ז ע"ב והוי הפירוש שגורם שיכחישו גזירת שמים ויעשו להכעיס ח"ו, ובספרי ליכא אלא משכב זכור לבד ורש"י אולי היתה לו גירסא אחרת בספרי, או מצא במקום אחר. חזינן דאף שנאמר בסוף הפרשה דאחרי לשון תועבות על כל העריות לא מפרש הספרי אלא על משכב זכור והוא משום דכל העריות הוא ודאי בתאוה ואינו להכעיסו שלכן הוכרח לפרש רק על משכב זכור.

ושלישית הגנאי אף לבני אדם שכל העולם אף הרשעים מבזין לבעלי עבירה דמשכב זכור ואף בעיני הרשע השני שעושה עמו העבירה הוא מזולזל ובזוי שזהו חזוק גדול נגד היצה"ר, ועיין בסנהדרין דף כ"ט ע"א דאמרינן לעדים כשמאיימין אותם שלא יעידו שקר בשביל תאות ממון לפי המסקנא דא"כ אשי אמר לי נתן בר מר זוטרא סהדי שקרי אאוגרייהו זילי, הרי מפורש שזהו עצה טובה לחזק עצמו מתאות הממון וכמו כן היא עצה טובה נגד תאות עבירה מגונה ובזויה זו שלבד שהוא נגד התורה באיסור חמור היותר גדול הוא גם נגד עצם האנושיות שנעשה שפל ובזוי בתכלית השפלות, ולא רק שהוא גנאי הוא גם גנאי היותר גדול לכל משפחתו.

והעצה הגדולה הוא למוד התורה בעיון שהוא מציל ושומר מכל העריות ואף מהרהורים כדאיתא ברמב"ם סוף הלכות איסורי ביאה גדולה מכל זאת אמרו יפנה עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה וכ"ש שיועיל זה להנצל מיצה"ר דעבירה בזוי הזו. והנני גומר בברכה שתהא תשובתך שלימה וגמורה ותתגדל בתורה ויראת ה'. משה פיינשטיין.

ועופין וחיוון דסטרא דמסאבו ביה רשימין ומצויירין, דכלהו מועדין לקלקל.

פמה שרביטין ונצוצין אזדריקו מניה על בני נשא, ואינון נשמתיין דחייביא דקא מרפיבין על בני נשא, מנהון דבורין מנהון נוקבין, לזמנין מרפיבין על דבורין, לזמנין דבורין על נוקבין, פד אזדריקו לא אזדריקו לאתר ידיעא, אלא פל חד באתר דלא (דף קלג ע"א) מיניה, ווי לון לאינון טיפין, דאינון נצוצין ושרביטין אערעו בינייהו.

אלין שטיין דלא מסתמין גרמייהו בזווגא דלהון, מרפיבין לון בהון, ואתעביד אילנא דעץ הדעת טוב ורע.

מתוק מדבש

הים הטמאים מלוייריס ומושרשים צו, ועופין וחיוון דסטרא דמסאבו ביה רשימין ומצויירין ועופות וחיות של כל הטומאה, צו הם רשומים ומלוייריס ומושרשים ויונקים ממנו, ואמר דע כלל גדול צכל כחות הסטרא אחרא דכלהו מועדין לקלקל שכולם מועדים לקלקל, כי זה טבעם ומפקידם ותכליתם להזיק ולקלקל. (רמ"ק ומפרשים)

ואמר עוד פמה שרביטין כמה שרציטים שהם נשמות זכרים, ונצוצין וכמה ניולין שהם נשמות נקבות, אזדריקו מניה על בני נשא נזרקות וניתנות מן הסטרא אחרא לצני אדם, ומפרש ואינון נשמתיין דחייביא דקא מרפיבין על בני נשא והם נשמות הרשעים שהסטרא אחרא מרכיזים ומגלגלים אותם צצני אדם, מנהון דבורין מנהון נוקבין יש מהם נשמות זכרים ויש מהם נשמות נקבות שמתגלגלות, לזמנין מרפיבין נוקבין על דבורין לפעמים מרכיזים ומגלגלים נשמת נקבות זכרים, לזמנין דבורין על נוקבין ולפעמים מגלגלים נשמות זכרים צנקבות, פד אזדריקו כי כשנזרקו ונזרעו הטפות, לא אזדריקו לאתר ידיעא לא נזרקו ונזרעו צמקום ידוע, דהיינו צאשה טהורה וצווג כשר, אלא פל חד באתר דלא (דף קלג ע"א) מיניה אלא כל נשמה נזרעה צמקום שאינה מינה, דהיינו צנשג"ז רח"ל, ווי לון לאינון טיפין אוי להם לאותם הטפות שנזרקו ונזרעו צאיסור, דאינון נצוצין ושרביטין אערעו בינייהו שאותם הניולין שהם נשמות הנקבות והשרציטים שהם נשמות הזכרים של הרשעים, פגעו צאלו הטפות ונתערבו צהם.

ומפרש אליין שטיין דלא מסתמין גרמייהו בזווגא דלהון כי אלו השוטים שאינם שומרים עלמם צווג שלהם שיהיה צהיתר וכשרות כראוי, מרפיבין לון בהון מרכיזים ומגלגלים צטפותיהם שמלד הקדושה, נשמות הרשעים, ואתעביד אילנא דעץ הדעת טוב ורע ונעשה צחינת עץ הדעת טוב ורע, ור"ל שמתערבות מיני נשמות ישראל מלד הטוב שהוא מט"ט, צנשמות הגוים שמלד הרע שהוא הס"מ ולפעמים להיפוך כדלקמן. (רמ"ק ומפרשים)

נוקבא אית ליה דאתקריאת (בראשית ג כד) להט החרב המתהפכת, דכל גלגולין דנשמתין ביה מתהפכין, לזמנין מטה לנחש, לזמנין נחש למטה, והכי מתהפכא דכורא לנוקבא, נוקבא לדכורא. ואלין דהפכין לשלחנם גרמין הפוכין אלין, הפכפך דכלהו להט החרב המתהפכת, מרע לטוב ומטב לביש, והכא רזא דצדיק ורע לו רשע וטוב לו, ודא איהו גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור. מאן דאלים גבר, כד אלים נוקבא על דכורא בגלגולא דיליה, לית ליה דיקנא, עקר הוא, עובדוי פבעירא, תועבה איהו.

מתוק מדבש

נוקבא אית ליה להזכר של הסטרא אחרת יש נקבה וצח זוג, דאתקריאת שנקראת להט החרב המתהפכת והיא הלילי"ת המרשעת, דכל גלגולין דנשמתין ביה מתהפכין שכל הגלגולים של נשמות הרשעים על ידה מתהפכים, ור"ל שנשמת רשע מתהפכת בגלגול מורה לצורה, לזמנין מטה לנחש לפעמים מתהפכת המטה הרומזת על נשמת ישראל, לנחש שהוא נשמת גוי, דהיינו שמתגלגלת נשמת ישראל צגוי, לזמנין נחש למטה ולפעמים נחש שהוא נשמת גוי מתגלגלת צישראל הנקרא מטה, והכי מתהפכא דכורא לנוקבא, נוקבא דכורא וכך מתהפכת ומתגלגלת נשמת זכר צנקבה, ולפעמים נשמת נקבה צנשמת זכר.

ואמר כי ואלין דהפכין לשלחנם חלו שמהפכים שלחנם, דהיינו שמשמשים שלא כדרכם, הם גרמין הפוכין אלין הם הגורמים לתהפוכים הנזכרים, הפכפך דכלהו מקום של כל הפכיות האלו, הוא להט החרב המתהפכת שהיא הלילי"ת הטמאה, מרע למטב ומטב לביש שמתהפכות נשמת גוי הרעה צנשמת ישראל הטובה, ונשמת ישראל הטובה צנשמת גוי הרע, והכא רזא כאן צלהט החרב המתהפכת הוא הסוד דצדיק ורע לו שעל ידי חיזה עון נגרם כי נשמת צדיק מתגלגלת צגוף רשע ושם רע לו, רשע ומטב לו ונשמת הרשע על ידי חיזו זכות מתגלגלת צגוף צדיק ושם טוב לו, ודא איהו ועל זה רומז גולל אור מפני חשך שמאיר לרשע שמגיע לו חשך, כדי לשלם לו שכר קצת זכותיו צעולם הזה, ולהאצידו מעולם הבא, וחשך מפני אור שמחשיך לצדיק שמגיע לו אור, כדי למרק עונותיו צעולם הזה להאיר לו לעולם שכולו אור.

וממשיך ואמר מאן דאלים גבר מי שהוא גבור יותר הוא מנצח, לפעמים הקדושה גוצרת ומנצחת, ולפעמים הסטרא אחרת, ותלוי הדבר כפי שמגיע לנשמה ההיא, ומפרש כד אלים נוקבא על דכורא בגלגולא דיליה כשנשמת הנקבה מתגזרת על נשמת הזכר כשהיא בגלגול צגוף זכר, לית ליה דיקנא אז אין לו זקן, עקר הוא והוא סריס ואינו ראוי להוליד, עובדוי פבעירא מעשיו כזהמה שמתאוה למשכב זכר, תועבה איהו לכן נקרא תועבה, כמ"ט (ויקרא יח כג) ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה היא. (רמ"ק ומפרשים)

וְהָכִי אֵינּוֹן מִתְּהַפְּכִין דְּרִגִין מְדִינָא לְרַחֲמֵי וּמְרַחֲמֵי לְדִינָא, פְּגוּוֹנָא
 דְּסִטְרָא דְדַכְיוּ הָכִי מִתְּהַפְּכִין מִסִּטְרָא דְמִסְאָבוּ, אִם אֱלִים גָּבַר,
 (בראשית טו יב) וְהוּא יִהְיֶה פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל, וְאִם אֱלִימָא נּוֹקְבָא (שם)
 יָד כָּל בּוּ.

אֵית שְׁלִטְנוּתָא לְבִישׁ וְאֵית שְׁלִטְנוּתָא לְטָב, אֵית שְׁלִטְנוּתָא דְשְׁלִיט דָּא
 עַל דָּא, וְאֵית שְׁלִטְנוּתָא דְנִיאֻפִין, פֶּד שְׁלִיט (נ"א סְלִיק) זִוְנָה
 עֲלֵיהּ, כְּלָהוּ בְעִירָן אֲתִיין עֲלֵיהּ, כְּמָה דְאֲשַׁפְּחָנָא בְּנְבוּכַדְנֶאצַּר, דְּאֲתַמַּר
 בֵּיהּ (עיין דניאל ד כב, ושם בפסוק ל) וּמְבַנֵי אֵינְשָׁא טְרִיד וְעֲשָׂבָא כְתוּרִין לִיה
 יִטְעֲמוּן עַד דְשִׁבְעָה עֲדָנִין יַחְלָפוּן עֲלוּהִי, דְאֵינּוֹן שְׁבַעָה פּוֹכְבֵי דִילֵיהּ,
 יַתְחַלְפוּן עֲלוּהִי מִדְּכוּרִין לְנוֹקְבִין.

מתוק מדבש

ואמר עוד כי וְהָכִי אֵינּוֹן מִתְּהַפְּכִין דְּרִגִין מְדִינָא לְרַחֲמֵי וְכך הוּא צְקוּשָׁה, שְׁלַפְעַמִּים
 מִתְּהַפְּכִים הַמְדַרְגּוֹת מְדִינֵי הַמַּלְכוּת לְרַחֲמֵי הַתְּפָאֶרֶת, שֶׁהַמַּלְכוּת נַעֲשִׂית צְחִינַת רַחֲמִים,
 וּמְרַחֲמֵי לְדִינָא וְלַפְעַמִּים מִתְּהַפְּכִים רַחֲמֵי הַתְּפָאֶרֶת לְדִינֵי הַמַּלְכוּת, שֶׁהַתְּפָאֶרֶת נַעֲשִׂית
 צְחִינַת דִּין, וְאִמַר פְּגוּוֹנָא דְסִטְרָא דְדַכְיוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא צִלַּד הַטְּהוֹר וְהַקְדוּשָׁה, הָכִי מִתְּהַפְּכִין
 מִסִּטְרָא דְמִסְאָבוּ כֵן מִתְּהַפְּכִים מִלַּד הַטּוֹמְאָה, וְר"ל אִם נִתְעַזְרָה צְנַשְׁמַת נִקְצָה נִשְׁמַת
 זָכַר, אִז אִם אֱלִים גָּבַר אִם נִשְׁמַת הַזָּכָר מִתְּגַזְרַת עַל נִשְׁמַת הַנְּקֻצָּה, עַל זֶה נִאֲמַר וְהוּא
 יִהְיֶה פָּרָא אָדָם יָדוּ בְּכָל לְרַמּוֹ שֶׁאִדָּם שֶׁהוּא הַזָּכָר הַתְּגַזְרַת עַל הַנְּקֻצָּה, וְאִם אֱלִימָא
 נּוֹקְבָא וְאִם מִתְּגַזְרַת נִשְׁמַת הַנְּקֻצָּה עַל נִשְׁמַת הַזָּכָר, עַל זֶה נִאֲמַר יָד בְּכָל לְרַמּוֹ
 שֶׁהַנְּקֻצָּה שׁוֹלְטַת עַל הַזָּכָר.

וממשיך ואמר כי אֵית שְׁלִטְנוּתָא לְבִישׁ וְאֵית שְׁלִטְנוּתָא לְטָב יֵשׁ שְׁלִיטָה לְרַע, וְיֵשׁ
 שְׁלִיטָה לְטוֹב, וּמִפְּרַשׁ אֵית שְׁלִטְנוּתָא דְשְׁלִיט דָּא עַל דָּא יֵשׁ שְׁלִיטָה שְׁשׁוֹלְטַת
 נִשְׁמַת הַזָּכָר עַל נִשְׁמַת הַנְּקֻצָּה, וְזוּ הִיא לְטוֹבָה, וְאֵית שְׁלִטְנוּתָא דְנִיאֻפִין וְיֵשׁ שְׁלִיטָה
 שֶׁל נְאוּפִים, וְהוּא פֶּד שְׁלִיט זִוְנָה עֲלֵיהּ כְּשׁוֹלְטַת הַזּוֹנָה שֶׁהִיא הַנוֹקְבָא דְקַלִּיפָה עַל
 נִשְׁמַת הַזָּכָר שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא, אִז כְּלָהוּ בְעִירָן אֲתִיין עֲלֵיהּ לַפְעַמִּים כָּל הַצְּחִינּוֹת צָחִים
 עֲלִיו, כְּמָה דְאֲשַׁפְּחָנָא בְּנְבוּכַדְנֶאצַּר כְּמוֹ שֶׁמֵּלִינוּ צְנֻכְדַּנְלַר, דְּאֲתַמַּר בֵּיהּ שֶׁנִּאֲמַר צו
 שִׁנְגַר עֲלִיו עוֹנֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם, (מורכב משני פסוקים) וּמְבַנֵי אֵינְשָׁא טְרִיד שִׁתְּגַרֵּשׁ מִצִּין
 צְנִי אִדָּם לְחִיזָה יַעַר רַחוּק, וְעֲשָׂבָא כְתוּרִין לִיה יִטְעֲמוּן וְשִׂיחַלְכַל עֲשַׁז כְּשׁוֹרִים, עַד
 דְשִׁבְעָה עֲדָנִין יַחְלָפוּן עֲלוּהִי עַד שֶׁשְׁבַעָה זְמַנִּים דִּהֵיוּ שְׁבַעָה שָׁנִים יַעֲזְרוּ עֲלִיו צוּ
 הַעוֹנֵשׁ, דְאֵינּוֹן שְׁבַעָה פּוֹכְבֵי דִילֵיהּ שֶׁהִם כְּנֻגַד שְׁבַעָה כּוֹכְבִים שְׁלוּ, שְׁצַהֵם הִיא מוֹשְׁרַשׁ,
 וְאִז יַתְחַלְפוּן עֲלוּהִי מִדְּכוּרִין לְנוֹקְבִין יַתְחַלְפוּ עֲלִיו מִמְדַרְגּוֹת הַזְּכָרִים שֶׁל הַקַּלִּיפּוֹת אֶל

וּבְגִין דָּא פִּד גְּלָגוּלָא דְנוֹקְבָא קָא רְכִיבַת עֲלֵיהּ, עוֹבְדוּי אִיהוּ פְּאַתָּתָא,
פִּד מְלִיל מְלִיל בְּפִתְיָחוּ דִּידִין, וְקָלִיָּה וְדַבּוּרִיָּה וְכָל עוֹבְדוּי
פְּאַתָּתָא, תוּעֵבָה אִיהוּ, וּבְגִין דָּא מְבָרְכִין יִשְׂרָאֵל עֲמָא קְדִישָׁא, בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא עָשָׂאֵנִי אִשָּׁה.

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר, אָבָא, שְׂמַעְנָא דְאִית נַפְשָׁא דְמַרְפִּיבִין לָהּ בְּכַלְבָּא,
וּבְגִין דָּא אָמַר דְּוֹד (תהלים כב כא) הַצִּילָהּ מִחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד פֶּלֶב
יְחִידָתִי, מֵאֵי יְחִידָתִי, דָּא נִשְׁמַתָּא.

וְכִי נִשְׁמַתָּא אֶתְרְכִיבַת בְּכַלְבָּא, אָמַר לֵיהּ, בְּרִי, אִין, בְּהָהוּא עָרְל נְחָשׁ

מתוק מדבש

מדרגות הנקצות שלהם, ואחר שעברו עליו כל שבע מדרגות של הנוקצא חזר להיות
צמדרגות הזכרים של הקליפות.

וממשיך ואמר ובגין דָּא פִּד גְּלָגוּלָא דְנוֹקְבָא קָא רְכִיבַת עֲלֵיהּ וצט"ל זה כשנשמת
נקצה רוכצת ומתגלגלת צגוף זכר, ור"ל שנתוספת נשמת נקצה על עיקר נשמת
הזכר, עוֹבְדוּי אִיהוּ פְּאַתָּתָא אז כל מעשיו הם כמעשה נקצה, דהיינו פִּד מְלִילָא
בְּפִתְיָחוּ דִּידִין כשמדצר הוא מדצר צפתחת ידים כדרך הנקצה, וְקָלִיָּה וְדַבּוּרִיָּה וְכָל
עוֹבְדוּי פְּאַתָּתָא וקולו ודבורו וכל מעשיו הם כמו של אשה, כי נשמת הנקצה נתגזרה
צו, תוּעֵבָה אִיהוּ הוא נקרא תועבה, לפי שיש לו תאות זכר כנ"ל, וּבְגִין דָּא מְבָרְכִין
יִשְׂרָאֵל עֲמָא קְדִישָׁא וצט"ל זה מצרכים ישראל עם הקדוש צכל יוס בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שְׁלֵא עָשָׂאֵנִי אִשָּׁה שצריך להודות להקצ"ה שלא נתעברה צו
צשינתו נשמת אשה. (רמ"ק והגר"א ומפרשים)

אָמַר לֵיהּ רַבִּי אֶלְעָזָר שאל מרבי שמעון אציו אָבָא, שְׂמַעְנָא דְאִית נַפְשָׁא דְמַרְפִּיבִין
לָהּ בְּכַלְבָּא שמעתי שיש נפש שמוֹרְכִיבִים אִתָּהּ עִם כֻלָּא, ור"ל שפעמים עונות חמורים
גורמים צנחיים חיותו מענישים אותו, שצשיטן מרכיבים ומלציטים צנפשו צסוד העיצור חלק
נפש של כֻלָּא, וּבְגִין דָּא אָמַר דְּוֹד וצט"ל זה אמר דוד המלך הַצִּילָהּ מִחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד
פֶּלֶב יְחִידָתִי ומפרש מֵאֵי יְחִידָתִי מי נקראת יחידתי, ואמר דָּא נִשְׁמַתָּא זו הנשמה,
ור"ל שדוד המלך התפלל שלא תחלצש צנשמתו אִיו צחינת נפש של כֻלָּא.

ושאל רבי אלעזר וְכִי נִשְׁמַתָּא אֶתְרְכִיבַת בְּכַלְבָּא וכי נשמה מורכצת עם נפש של כֻלָּא,
ור"ל איך נשמה קדושה תתעצר צה נפש של כֻלָּא, אָמַר לֵיהּ רַבִּי שמעון אציו בְּרִי
צני חציצי, אִין כן הוא שלפעמים על ידי עונות חמורים מרכיבים צנשמתו נפש של כֻלָּא,
אזל הכונה היא בְּהָהוּא עָרְל נְחָשׁ הַקְּדִמוּנִי דְפִתִּי לְחַוָּה וְלִבְנֵי נַשָּׂא שצמרכיבים

הקדמוני דפתי לחוה ולבני נשא, דא איהו פלב, ודא יצר הרע דאתא
בההוא עלמא מורפב עליה לקבלא עונשיה.

ואית נשמתין אחרנין דקא אתיין בגלגולא בכמה חיון, דאתקריאו
מזל אריה, מזל שור, מזל נשר, מזל בתולה, מזל עקרב, מזל
טלה, מזל מאדים, מזל נחש, מזל דגים, כמה דאשפחנא בתרין עשר
שבטין דאתמתילו לחיון, דא לאריה (בראשית מט ט והלאה) גור אריה יהודה,
יוסף בכור שורו, יששכר חמור גרם, יהי דן נחש עלי דרן, בנימין
זאב יטרף.

וברי, פל דא רזא דגלגולא דיצר הרע, אית למאן דאיהו דמיא לאריה,

מתוק מדבש

אוצרות התורה
אוצרות השות

בנשמתו חיון בחינת קליפה של אותו הערל שהוא הנחש הקדמוני שפיתה לחוה ומפחה
לזני אדם לחטוא, דא איהו פלב זו היא כונת הרכבת נפש של כלז בנשמת צעל חוטא
רמ"ל, ומוסיף ואמר ודא יצר הרע דאתא בההוא עלמא מורפב עליה לקבלא
עונשיה וגם זהו היצר הרע שזא צעולם העליון ורוכז על נפש האדם אחר פטירתו,
וקטרג עליו כדי שהנפש תקבל את עונשה, כמאמר חז"ל (במס' סוטה דף ג ע"ב) שקטורה
בו ככלז. (רמ"ו צמדושי הרמ"ו, והגר"א)

ואמר עוד ואית נשמתין אחרנין דקא אתיין בגלגולא בכמה חיון ויש נשמות אחרות
שזאות בגלגול עם כמה חיות, ור"ל שלפעמים מתעצרת צאדם נפש מן י"ב המזלות
מזל הקדושה הנקראות חיות הקודש, דאתקריאו שהמזלות נקראים מזל אריה, מזל
שור, מזל נשר, מזל בתולה, מזל עקרב, מזל טלה, מזל מאדים, מזל נחש, מזל
דגים וכן מזל מאזנים מזל דלי מזל תאומים, ומפרש כמה דאשפחנא בתרין עשר
שבטין כמו שמנינו צ"ב שצטים שהיו כנגד הי"ב מזלות, דאתמתילו לחיון ולכן הם
נמשלים לחיות, דא לאריה יהודה נמשל לאריה, כמו שכתוב גור אריה יהודה, יוסף
נמשל לשור כמו שכתוב בכור שורו, יששכר נמשל לחמור כמו שכתוב חמור גרם, דן
נמשל לנחש, כמו שכתוב יהי דן נחש עלי דרן, בנימין נמשל לזאב, כמו שכתוב בנימין
זאב יטרף ור"ל הי"ב שצטים היה זהם כח של הי"ב מזלות דקדושה ועזדו זהם להקצ"ה.
(ועיין צרש"י על הפסוק (שמות א יט) כי חיות הנה).

ואמר רבי שמעון, וברי וזני חצי פל דא רזא דגלגולא דיצר הרע כל זה שאמרנו
לעיל מגלגול החיות, הוא גם בחיות של היצר הרע, שניתן יצר הרע לאדם צרנון
הקצ"ה, כדי שיתגבר עליו ויקבל שכר, כמאמר חז"ל (במס' באצות סוף פ"ה) לפוס נערא
אגרא, ואמר אית למאן דאיהו דמיא לאריה יש למי שהיצר הרע נדמה לו לאריה

שו"ת רב פעלים חלק א - אורח חיים סימן כה

+בענין הקרון שקורין באי"י סכ"ל /אופניים/, דרוכבים בו בשבת. +שאלה. נשאלתי מאת היקר המשכיל סי' מאיר צאלח נר"ו בעיר במביי, /בומבי/ נמצא קרון שקורין גאר"י שקבוע בו שני גלגלים, ואינם מושכין אותו בהמות ולא בני אדם, אלא הוא מהלך מאליו על ידי אדם היושב בו, שדוחה את הגלגלים ברגליו, ורצינו לדעת אם מותר לרכוב בזה הגאר"י בשבת וי"ט או לאו, יורינו המורה, ושכמ"ה.

תשובה. מרן ז"ל פסק בשה"ט בהלכות יום טוב סי' תקכ"ב ס"ב, אין יוצאין בכסא אחד האיש ואחד האשה, ואיש שהיו רבים צריכין לו מותר, ע"ש. והיינו טעמא דאיסורא משום זלזול דיו"ט, דמחזי עובדין דחול. והנה דין זה אתמר בביצה דף כ"ה גבי יום טוב, והרי"ף והרמב"ם והרא"ש הביאוהו בהלכות יום טוב, והטור הביאו ג"כ בהלכות שבת סי' ש"א, וכתב מרן בב"י על הטור משמע מדבריו דאפילו להוציא לרה"ר = לרשות הרבים = שרי כשרבים צריכין לו, והרי"ף והרא"ש והרמב"ם לא הזכירו דין זה גבי שבת, משום דס"ל דדוקא ביום טוב דלא מיתסר הוצאה בכה"ג אלא מדרבנן, משום זילזול דיו"ט, היכא דרבים צריכין לו לא גזרו רבנן, אבל בשבת לרה"ר ודאי אסור, ואפילו לכרמלית אסור אטו רה"ר דקי"ל כרבא וכו', ואפשר דמשמע ליה, דכיון דקי"ל בשבת דף צ"ד דחי נושא את עצמו לא מתסר להוציא את האדם אלא מדרבנן, ובמקום שרבים צריכין לו לא גזרו עכ"ל ע"ש. ואין להתקשות בדברימ /בדברי/ מרן אלו, נהי דמטעם החי נושא את עצמו לא נתסר להוציא את האדם אלא מדרבנן, מ"מ הלא הם ושאינ /נושאי/ את הכסא ג"כ ברה"ר, דאין זו קושיא, דידוע דכסא בטל לגבי אדם ואין חייבין עליו, וכמ"ש את החי במטה המטה טפילה לו. והגאון דרישה ז"ל תירץ להערת מרן ז"ל, דהטור מיירי בהיכא שמוצאין אותו למבוי שיש בו עירוב, ואין כאן איסור הוצאה ורק משום עובדין דחול /דחול/ נגעו בה. והגאון מג"א סי' ש"א ס"ק כ"ז תירץ נמי בהכי, דהטור מיירי במקום שיש עירוב, דליכא איסור הוצאה כי אם משום זילזול דשבת דמחזי עובדין דחול, ולהכי התיר כשרבים צריכין לו, ובספר אליה רבה הביא דבריו וסיים וצ"ע יע"ש.

והנה אף על פי דמרן ז"ל הסביר לנו בכונת הטור, דמתיר בשבת בהיכא דרבים צריכין לו, מטעם דהחי נושא את עצמו ואין בזה אלא איסור דרבנן, אפ"ה השמיט דין זה בשה"ט בהלכות שבת משום דלא ס"ל כהטור ז"ל בזה, דסבר מר דוקא ביום טוב דליכא אלא רק משום עובדין דחול התירו רבים צריכין לו, אבל בשבת דאיכא איסור הוצאה אף על גב דהאיסור הוא מדרבנן, מטעם דהחי הוא נושא את עצמו, עכ"ז מאחר שהוא גדר מלאכה אין להתיר אפילו למי שרבים לו, וכ"כ הגאון מש"ז בסי' ש"א ס"ק י"ב, דמטעם זה השמיט מרן דין זה בה"ש בש"ע, וכתב שגם רמ"א שהשמיט דין זה בהגה"ה משמע דס"ל דאין להתיר בכך בשבת כלל וסיים הגאון מש"ז שם וז"ל, ומיהו למאן דמתיר שבות דשבות במקום מצוה, י"ל רבים ומיהו לת"ח שרי דהחי נושא את עצמו, ואף ברה"ר שרי ע"י גוי בכה"ג, אבל הב"ח כתב דבשבת נמי שרי דהוה דרבנן, ומה שנוהגין בקצת מקומות להושיב הסנדקית עם תינוק בכסא, ולשאת אותם לבית הכנסת, בשבת על ידי ישראל ודאי אסור אף בכרמלית, דאין התינוק טפלה לסנדקית וחייב עליו חטאת ברה"ר, עכ"ל.

וראיתי להגאון הצ"ח ז"ל במסכת ביצה דף כ"ה בד"ה ת"ר וז"ל, הרי"ף והרמב"ם והרא"ש הביאו דינים אלו ביום טוב ולא הזכירו מזה בשבת, ונראה מזה שדעתן משום הוצאה נגעו בזה וחוץ לעירוב מיירי וקמ"ל דאסור אי משום דלא מחשב צורך קצת, שאפילו אם זה יש לו צורך שאינו רוצה להטריח ברגליו, מ"מ אלו הנושאים אותו אין להם צורך יום טוב בזה, והמה מוציאים ביום טוב שלא לצורך, אבל ברה"י =ברשות היחיד= או בחצר המעורבת אין כאן איסור כלל, ולכך לא הוצרכו להזכיר דבר מזה, שהרי בשבת אסורה ההוצאה חוץ לעירוב בכל גווני עכ"ל, וכונתו הוא שביו"ט לא הותרה ההוצאה בעיר שאינה מעורבת, אלא דוקא לצורך אבל שלא לצורך אסור להוציא, וכמ"ש בסי' תקי"ח, וס"ל דדין זה מזכר ביום טוב על עיר שאינה מעורבת, וכיון דאין לנושאים צורך בזה לכך אסור באין רבים צריכין לו, אבל בעיר שיש בה עירוב מותר ביום טוב לכל אדם, דהוי כרה"י דמותר אפילו שלא לצורך, ולכן לא הזכירו דין זה בשבת, יען כי בשבת ההוצאה בעיר שאינה מעורבת אסורה בין לצורך בין שלא לצורך. ועיין להגאון הנז' בספרו נו"ב מ"ק א"ח סי' י"א, דמתיר לישא כפו"ט שעז"א בעיר שיש בה עירוב אפילו למי שאין רבים צריכין לו, דס"ל לא אתמר דין זה ביום טוב לאסור באין רבים צריכין לו אלא דוקא בעיר דליכא עירוב, והאיסור משום זלזול יום טוב דמחזי עובדין דחול, אבל בעיר דאיכא עירוב ליכא חשש משום עובדין דחול, ולכן בזה בין בשבת בין ביום טוב מותר, וכ"כ בספרו נו"ב תניינא א"ח סי' כ"ח יע"ש.

גם הגאון שואל ומשיב תנינא בחלק ג' סי' ע"ד הביא דברי נו"ב הנז', וכתב דשפיר דייק יע"ש, וטעם הגאונים הנז' הוא פשוט כיון דאיכא עירוב הו"ל כל העיר כרשות היחיד, וכמו דתוך רשות היחיד ליכא איסור הוצאה וטלטול, וליכא זלזול בטלטולו ומשאו של אדם מחדר לחדר ומזוית לזוית, כן הוא ברחובות העיר שיש בה עירוב, דליכא זלזול בהכי.

גם הגאון מחב"ר סי' תקכ"ב, הביא לנו דברי הרשב"א בספר עבודת הקודש, וכתב וז"ל עין רואה פום ממלל רברבן הרשב"א שכתב בהדיה, דדין זה הוא לרה"ר, ומדברי מהרש"ל מוכח דבשבת במקום שיש עירוב מותר, וכן מוכח קצת ממ"ש הרב אליה רבא סי' ש"א ס"ק ל"ו עכ"ל. מיהו הרדב"ז חלק ה' סי' ב' אלפים קס"ג, אסר בשבת בחצר המעורבת משום עובדין דחול, והביא דבריו בברכ"י ובמחב"ר, והוא לא ראה דברי הרשב"א הנז', דמפרש דין זה דוקא לרה"ר, ואי הוה חזי ליה הוה הדר ביה בודאי.

הנה כי כן נראה דיש להתיר לרכוב בגאר"י זה הנזכר בשאלה, שהולך על ידי האדם עצמו היושב בו, בין בשבת בין ביום טוב בתוך העיר שיש בה עירוב, דליכא בזה זלזול משום עובדין דחול, כיון שהוא בתוך העיר שיש בה עירוב, דכל העיר נחשבת כרה"י, דיש לסמוך על המתירים בזה בפירוש.

ואמינא מילתא חדתא בנידון דידן, כ"ע יודו להתיר בעיר שיש בה עירוב, כיון דהיושב הוא רק דוחה ברגליו, והוא מהלך מאיליו, שאני טובא מדין הכסא דנושאים אותו בני אדם להדיה, וכן נמי שאני טובא מדין המקל שתופסו בידו ומעלה ומוריד בו, משא"כ זה שהוא הולך מאיליו על ידי דחייתו ברגליו כלאחר יד, ולכן נ"ל דיש להתיר בשופי בני"ד בין בשבת בין ביום טוב, בעיר שיש בה עירוב אפילו הולך לטייל, וכ"ש שהולך לדבר מצוה.

ועוד איכא סניף טעמא בני"ד, דלא מחזי כעובדין דחול משום שבזה הגאר"י הנזכר בשאלה על הרוב אינו עשוי לרכוב

בו אלא רק אדם אחד לבדו, ולכן אינו נראה כהולך למקום רחוק, דאין דרך לילך למקום רחוק אדם יחידי.

ודע דאין לנו לגזור בנ"ד שמא יבואו ללמוד היתר לרכוב בקרון, שמושכין אותו בהמות או בני אדם, חדא דלא אתו למטעי, כי עין רואה שיש הפרש גדול בין זה לזה, ועוד אין לגזור גזירות חדשות מדעתינו, ודי שיעמדו אנשי הדורות האלה להזהר בגזירות המפורשים להדיא בדברי חכמים, על כן יש להתיר בשופי בין בשבת בין ביום טוב, בעיר שיש בה עירוב אפילו הולך לטייל.

והנה נודע שיש בגאר"י זה הנזכר בשאלה סביבות הגלגל עור אחד עשוי לאסתי"ג, והוא מקיף חודו של הגלגל, וזה העור מכניסין בו רוח על ידי כלי אחד המוכן לכך, כדי שיהיה בו נפח, שזה העור הוא הנוגע בפני הקרקע בהליכת הגלגלים, וצריך ליהרר שלא יעשה הכנסת הרוח בזה העור בשבת או יום טוב, משום דהוי מתקן מנא, אלא יזהר לעשות דבר זה מע"ש או ערב יום טוב שיהיה נפוח ועומד מבע"י, =מבעוד יום= ואף על פי שהעור מתחכך בסלעים ונגרר ממנו לית לן בה, דדבר שאינו מתכוין דלאו פ"ר =פסיק רישא= מותר.

ברם בעיר שאין בה עירוב ורחובותיה הם כרמלית, דהוצאה שם איסור, אין להתיר אלא רק למי שרבים צריכין לו, ולא דוקא רבים צריכין לו לשמוע חכמתו, או שהוא הולך לפקח על עסקי רבים, וכמ"ש בש"ע להגאון ר"ז ז"ל, אלא ה"ה אם הוא שליח צבור, ואין מי שיכול לקרות הפרשה זולתו, גם זה חשיב רבים צריכין לו, ולא עוד אלא דיש להתיר נמי בהולך לדבר מצוה, כגון לבה"כ לשמוע קדיש וקדושה, שהיא מ"ע לדעת זה"ק, והדרך רחוק, והוא חלוש מאד מחמת חולי או זקנה, שאינו יכול לילך ברגליו, גם בזה יש להתיר כדון מי שרבים צריכין לו. והגם שמצינו בענין לעבור בספינה העשויה כעין גשר, כדי להתפלל, דיש מתירים ויש אוסרים, כנז' בברכ"י סי' של"ט ובמחב"ר ס"ס רמ"ח ובתשובת רבינו עקיבא איגר ז"ל סי' י"ג, התם שאני דאין לנו לחדש היתר באיסור דרבנן מדעתינו, משום מצוה לדמות מילתא למילתא, דאיכא למימר אפשר בדבר זה התירו, ובדבר זה העמידו דבריהם לאסור בכל גוונא אפילו בדאיכא מצוה, וכמ"ש הגאון חוות יאיר ז"ל, ברם בנ"ד דמצינו שהתירו להדיא למי שרבים צריכין לו, יש לנו להתיר ג"כ לצורך מצוה גדולה, ואין זה חידוש.

וכל זה בכרמלית, אבל בעיר שרחובות שלה רחבים ט"ז אמה כעיר במביי וכיוצא, אין להתיר אפילו למי שרבים צריכין לו והולך למצוה גדולה, יען דידוע כמה רבוותא ס"ל דאיכא דין רה"ר בזה"ז, בהיכא דהרחובות רחבים ט"ז אמה, אף על פי שאין ס"ר =ס' ריבוא= בוקעים בו בכל יום, ויש כמה מן האחרונים דס"ל בדעת מרן ז"ל שקבלנו הוראותיו דהכי ס"ל. ועיין מ"ש בזה בסה"ק רב ברכות דף קנ"א וקנ"ב, ואף על גב דאיכא דס"ל דאין להחליט דעת מרן בהכי, ועיין שו"ת ברכה סי' תקפ"ט, הנה אנא עבדא כתבתי בס"ד בתשובה אחרת, דהעיקר נראה בדעת מרן הוא דס"ל יש דין רה"ר בזה"ז, דהעיקר נראה איכא פלוגתא בזה באיסור תורה, דצריך למיזל לחומרא, וזה ההולך בקרון הנזכר בשאלה אף על פי דאפשר שיוציאו מרשות לרשות ע"י גוי, הא עכ"פ כשהולך בו ברחוב העיר הוא מעבירו ד' אמות ברה"ר, לדעת מאן דאמר יש רה"ר בזה"ז, על כן אין להתיר לרכוב בקרון זה בעיר במביי אפילו מי שרבים צריכין לו והולך למצוה גדולה. ושמעתי שהרב החסיד ראשון לציון מהר"א גאגין ז"ל, התיר לאנשי במביי לרכוב בפ' אלכ"י שנושאים אותו בני אדם ביום טוב דוקא, אבל בשבת לא התיר להם.

דע כי מצאתי עוד היתר לקרון זה הנזכר בשאלה מטעם אחר, ע"פ שלשה תנאים אשר אבאר, והוא דראיתי להרב ים יששכר שכתב בענין קושית מרן ז"ל בדברי הטור ז"ל, נ"ל לתרץ דבסי' שמ"ה סעיף וא"ו /ו' כתב כלי שיש בו ד' על ד' וגבוה עשרה הוי רה"י, ואיתא בגמרא דשבת דף ח' ע"א זרק כוורת לרה"ר, אם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה פטור, דהוי רשות לעצמו דהיינו רה"י, וכל פטורי שבת הם פטור אבל אסור, ולפ"ז בכסא דידן דהיינו פארי"ט דשע"ס הנז"ל, מן הסתם הוא גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה, ומדאורייתא מותר להוציא לרשות הרבים ככוורת, ורק מדרבנן אסור, וחי נושא את עצמו, וליכא נמי רק איסור דרבנן, ולפ"ז הוי כאן כמו שבות דשבות, חדא מדאורייתא מותר והוי כמוציא את רה"י לרשות הרבים, ובדאי מותר נמי להוציא עם הרשות כל מה שבתוכו ורק מדרבנן אסור, ובלא"ה נמי ליכא אלא איסור דרבנן אם אינו רחב ארבעה, דהחי נושא את עצמו והכסא טפלה לו כמו חי במטה, לכך התיר במקום שרבים צריכין לו. ולפ"ז אף דכל הפוסקים השמיטוהו, מ"מ נ"ל על ידי גוי ודאי מותר אם רבים צריכין לו, ולא מבעיא ברה"ר דידן דהוי כרמלית, אלא אפילו ברה"ר גמור נמי מותר, עכ"ל.

והנה מה שהעלה הרב ז"ל דאם הכסא רחב ד' על ד' וגבוה עשרה, דחשיב רשות בפ"ע דהיינו רה"י ומותר להוציא מן התורה לרה"ר גמורה ורק איסור דרבנן איכא, דבר זה הוא אמת, וכן מצאתי להגאון מג"א סי' רס"ו סוף ס"ק ז' בד"ה ודע וכו', שכתב מיהו בגובה עשרה לא מחייב, כדאיתא בשבת דף ח' לענין כוורת ע"כ, ועיין תוספת שבת סוף ס"ק י"ד מה שביאר בדברי המג"א הנז', וכן ביאר הגאון אשל אברהם ז"ל, ומה שטען הרב מחצית השקל יש להשיב, והעיקר הוא כמ"ש תוספת שבת ואשל אברהם, וכמו שהעלה הרב ים יששכר הנז'. וכן ראיתי דבר זה מפורש בדברי רבינו המאירי ז"ל בשיטתו לשבת דף ח' יע"ש. מיהו מה שהוסיף הרב ים יששכר להתיר מן התורה להוציא עם הרשות כל מה שיש בתוכו, יש לפקפק בזה, די"ל דוקא הוצאת הרשות עצמו מותר מן התורה, וכן מוכח מדברי המג"א, וכן מפורש להדיא בדברי הרב תוספת שבת.

על כן זה הגאר"י הנזכר בשאלה, יש להתירו גם בעיר במב"י להולך בשביל מצוה גדולה או שרבים צריכין לו, ע"פ שלשה תנאים אלו, הא', שיהיה המוליך הקרון הזה שהוא הדוחה את הגלגלים ברגליו הוא גוי, ששמענו שיש בזה הגאר"י מין שירכבו שנים האחד אינו עושה כלום, והב' הוא לבדו עוסק בגלגלים והוא המוליך את הקרון. ותנאי הב', שיהיה זה הגאר"י גבוה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה, ואם לא יש בו רחב ד' על ד' אפשר לקבוע בו לוח אחד רחב ד' על ד' יוצא מאחוריו, דאז בזה יהיה הגאר"י דין רה"י בפ"ע. ותנאי הג', שלא ישא הישראל היושב בו שום חפץ כלל. וע"פ שלשה תנאים אלו יש להתיר אפילו ברחובות שיש להם דין רה"ר, אך כל זה דוקא למי שרבים צריכין לו או הולך בשביל מצוה גדולה, אבל להולך בשביל טיול אסור. וכבר כתבתי לעיל דהכנסת הרוח בעור הסובב ומקיף על הגלגלים מבע"י, דאסור לתקן זה בשבת ויו"ט. מיהו היתר זה שהוא עפ"י שלשה תנאים הנז' קשה מציאותו, כי רוב אלו הגאר"י אין יכולין לישוב בהם אלא אדם אחד, ואיך יוכל לעשות זה ע"י גוי, גם רחבו ארבעה על ארבעה קשה מציאותו.

ודע דאין לעשות טעם היתר בנ"ד, לומר כיון דדוחהו ברגליו הו"ל כלאחר יד, וכמ"ש בסי' של"ו סעיף ט' בדין הצינור, דאם ממעכן ברגליו הוי כלאחר יד, דזה אינו, כי בנ"ד אורחיה בהכי גם בימות החול שמהלך זה הגאר"י על ידי דחייתו

ברגליו, וכיון דאורחיה בהכי אין זה כלאחר יד.

אמנם מצאתי בס"ד פתח היתר להעברת זה הגאר"י מטעם אחר, והוא ע"פ מ"ש הרמב"ם ז"ל בה"ש פרק ט"ו גבי ביב ששופכין לתוכו מים, דכוחו ברה"ר אסור חכמים, וכוחו בכרמלית לא אסור, אבל כח כוחו מותר לכתחילה אפילו ברה"ר, יע"ש. ובתשובה אחרת שכתבתי בס"ד בענין המקוה שמימיו באין ע"י המוכנ"י, הבאתי דין זה האמור גבי הוצאה, דכוחו מותר מן התורה ורק אסור מד"ס, =מדברי סופרים= ולכך לא נאסר אלא ברה"ר אבל בכרמלית מותר, והקשתי על זה מדין שבת עצמו, דנופח בשבת חייב משום מבעיר, הרי כוחו חשיב כגופו מן התורה, ואיך גבי הוצאה לא אסור בכוחו אלא מדרבנן. ותרצתי, דקי"ל כל מלאכת שבת גמרינן ממשכן, וכל מידי דלא הוה במשכן אינו חייב עליו מן התורה, על כן בשלמא נופח הוה במשכן, דודאי היו נופחין להבעיר באש כשהיו צריכים למלאכתם, אבל הוצאה כה"ג שהוא כוחו דוקא ששופך המים ויוצא לחוץ ודאי לא הוה זה במשכן, דההוצאה והכנסה שהיתה במשכן הוה מה שהיו נוטלין בידם מן הקרקע שהוא רה"ר והניחום בידם בעגלות שהוא רה"י, או אפכא, כמ"ש בלבוש ז"ל ס'י שע"ז וכל הוצאתם והכנסתם היתה על ידי גופם להדיא, ולא כוחם בלבד, וכיון דלא הוה כה"ג במשכן בהוצאה והכנסה, לא אסיר כוחו בהוצאה והכנסה מן התורה, ורק רבנן גזרו בכוחו גבי הוצאה. ואף על גב דזורק מן רה"י לרה"ר חייב מן התורה, היינו משום דהוה זריקה במשכן, והזריקה אינה בכלל כוחו, דזו הוצאה להדיא, כיון דלא נח בקרקע רה"י, ואח"כ יצאה לרה"ר. ויש אריכות בענין זה, ואין כאן מקומו.

והנה שם בדין המקוה הבאתי שם הוכחות על כח כח, דאינו חשוב כלום, והבאתי מדין יין נסך דס'י קכ"ה ס"ב, דאתמר שם כח כוחו כגופו דמי ואסור, ואם הוא כח כח כוחו, כגון קורת הגת שגלגלה הגוי ע"י הגלגל, שיש שם שלשה כוחות, שהגוי מגלגל הגלגל, והגלגל מפיל הקורה על הדפים המונחים על הענבים, ונסחטין הענבים ע"י הדפים, דהוי כח כח כוחו, שהוא הגלגל והקורה והדפים, מותר בדיעבד אפילו בשתיה, וכתבו דלכתחילה אסור אפילו בעשרה כוחות ויותר. ונתקשיתי בזה, ואמרתי דיין נסך שהוא משום סרך ע"ז שאני, דאחמירו ביה טפי, דהא חזינן ביה חומרות אחרים שלא נמצאו בשאר איסורים.

אשר על כן בנ"ד דהוי כח כוחו יש להתיר, יען דהיושב בזה הגאר"י אינו דוחה הגלגלים עצמן ברגליו, אלא הוא דורס בשתי חתיכות המחברים בזה הגאר"י, שנקראים בשם יא"י וזה היא"י דוחה את הגלגלים, והגלגלים מושכין ומהלכין לזה הגאר"י שהאדם יושב בו. ומה שתופס זה היושב בידו את העמודים של ברזל, שהם מגופו של זה הגאר"י אין תפיסתו בהם עושה פעולה בעיקר ההילוך והעברה של זה הגאר"י, כי אם רק כדי להטותו אל המסלה שרוצה לדרוך בה, אבל פועל ההילוך כולו נעשה ע"י הגלגלים, והרי זה נעשה בכח כוחו, דקי"ל בדיני הוצאה וטלטול מרשות לרשות בשבת, דמותר לכתחילה בכח כוחו גם ברשות הרבים.

ואם תאמר נהי דהגאר"י עצמו הוא הולך בכח כוחו, עכ"ז מהלך הגלגלים הוא בכוחו, וקי"ל כוחו ברה"ר אסור מד"ס, זה אינו, דעל מהלך הגלגלים אין לנו לחוש, דהם בטלי לגבי הגאר"י, שהם עשויים למהלך של הגאר"י ובטלי לגביה, וכמ"ש את החי במטה המטה טפלה לו, וכן האוכף בטל לגבי האדם, ומאחר דהעברת זה הגאר"י היא נעשית בכח כוחו, אין בזה איסור מעביר אפילו מד"ס.

ולכן גם אם זה הגאר"י אינו גבוה עשרה ורחב ארבעה, אין כאן איסור הוצאה, ורק צריך שיזהר זה היושב בו שיהיה יושב בו בעודו ברה"י ויצא בו לרה"ר, כדי שתהיה היציאה מרשות לרשות בכח כוחו, וה"ה כשיכנס מרה"ר לרה"י יכנס בעודו יושב בו, כדי שתהיה כניסתו בכח כוחו, אבל לא ירד ברה"ר סמוך לפתח ויגרנו בידו וכניסנו לרה"ר, דנמצא בזה הוא מכניסו ומטלטלו בידו מרשות לרשות. וגם יזהר זה היושב בו שלא יוציא ולא ישא שום דבר ושום חפץ עמו כלל ועיקר. וגם יזהר בתיקון זה העור של לאסתי"ג, שהוא סביב חודן של הגלגלים להכניס בו הרוח ע"י כלי הידוע כדי שיהיה בו נפח לעשות זה קודם שבת ויו"ט, דבשבת ויו"ט אסור לתקן זה, וכאשר כתבתי לעייל. /לעיל/

מיהו כל זה אין להתיר אלא למי שרבים צריכין לו, או שהולך לעשות מצוה גדולה, כאשר כתבתי לעיל, אבל להלך דרך טיול או אפילו לדבר מצוה, ואין לו הכרח שילך בזה הגאר"י, אלא הוא יכול לילך ברגליו, לא ירכוב בזה הגאר"י אפילו בעיר שרחובות שלה הם כרמלית, אבל בעיר שיש בה עירוב מותר לרכוב בזה הגאר"י אפילו לטייל בין בשבת בין ביום טוב. והשי"ת יאיר עינינו באור תורתנו אכ"ר.

Rabbi Yisroel Kregel

רש"י מסכת שבת דף יח עמוד א ד"ה שיטחנו מבעוד

שיטחנו מבעוד יום - מפני שמשמעת את הקול, ואוושא מילתא בשבת, ואיכא זילותא.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן ס

מלאכה הנעשית בשבת ע"י שעון שבת

הנה בדבר שע"י חשמל (ענין העלעקטרי) אפשר ע"י מורה שעות הנעשה לכך שיעמידנו בע"ש = בערב שבת = באופן שיתחיל לבשל למחר ביום השבת כשעה לפני זמן האכילה, אשר אחיך נכדי היקר אהרן ברוך שליט"א שואל, הנה לענ"ד פשוט שאסור להתיר זה דהרי ע"י מורה שעות כזה יכולים לעשות כל המלאכות בשבת ובכל בתי החרושת (פעקטעריס) ואין לך זלזול גדול לשבת מזה, וברור שאם היה זה בזמן התנאים והאמוראים היו אוסרין זה, כמו שאסרו אמירה לעכו"ם מטעם זה, וגם אולי הוא ממילא בכלל איסור זה דאסרו אמירה לעכו"ם, דאסרו כל מלאכה הנעשית בשביל ישראל מצד אמירת ישראל וכ"ש מצד מעשה ישראל. ול"ד למה שמותר להעמיד קדרה ע"ג האש אפילו רגע אחת קודם השבת שיתבשל בשבת ולא אסרו רבנן כשליכא חשש חתוי בשבת דף י"ח ע"ב, דהוא משום דכל מלאכה דעושה האדם במלאכת בשול הוא העמדת הקדרה ע"ג האש דבעצם הבשול אינו עושה האדם, ולכן בהעמדתו הקדרה ע"ג האש בע"ש הוא כגמר האדם כל מעשיו במלאכה זו דבשול ולא שייך לאסור על מה שעושה שוב האש, אבל היכא שעדיין לא שייך להחשיב כנעשה המלאכה כהא דהעמיד בע"ש את המורה שעות שיותחל המלאכה דוקא בשעה פלונית בשבת זה הרי לא נעשה בהמלאכה עדיין כלום מבע"ש, שאין להתיר מצד זה.

ועיין בני"ב ב"ק דף כ"ב ע"א שתירץ על מה שהוקשה לו למ"ד אשו משום חציו היכי שרינן עם חשיכה להדליק את הנרות והדלקתה הולכת ונגמרת בשבת וכן מאחזין את האור במדורה והולכת ונגמרת הדלקתה בשבת דהרי הוא לדידיה כאילו הבעירה הוא בעצמו בשבת, דהוא משום שחציו אינו שנחשב שאחר כך עושה אלא שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל והוי כמאן דאגמריה בידים בההוא עידנא שהדליק שהיה זה בע"ש, ושייך טעמו גם בהא דתניא בשבת דף י"ח ע"א פותקין מים לגינה ע"ש = ערב שבת = עם חשיכה ומתמלאת והולכת כל היום כולו ומניחין מוגמר וגפרית, שתיכף הותחלה המלאכה להעשות, ואף כשהמים הם עדיין רחוקים מן הגינה אבל הא התחילו המים לילך שבהלוך זה יבואו להגינה להשקותה, וכן היה מותר מדינא ליתן חטין לתוך הרחים של מים אי לאו גזירה דמשמעת קול דאמר רבה, אף דטחינת החטים שיטחנו בשבת לא הותחלו מאחר דכח הגלגול להרחים שיעשו הטחינה על כל החטים שהונחו שם הותחל מע"ש, אבל לא שייך זה בהעמידו מורה שעות באופן שהעלעקטרי שעושה המלאכה יתחיל לעשות מלאכתו בשעה פלונית, שעל הליכת מורה השעות שזה נעשה מתחלה קודם שנתחבר העלעקטרי לא שייך להחשיב שעושה, ועל תחיבת העלעקטרי באופן שיתחבר בשעה פלונית בשבת הרי הוא כסוף חמה לבא דאין להחשיבו למעשיו עתה בע"ש כדאיתא בסנהדרין דף ע"ז דכה"ג לא נחשב מעשיו לחייבו דודאי לא שייך לדמות לכפתו והביאו במקום שסוף חמה לבא דהוא כמקרב הדבר אצל האש דנחשב חציו, דהא דומה זה לאישקיל עליה בדקא דמיא דרק בכח ראשון נחשב מעשיו, שא"כ אין להחשיבו ככבר נעשה בע"ש.

ומאחר שלא נחשב כנעשה מע"ש, הרי אף שלא שייך לחייבו ואף לא לאסור מדאורייתא אף לא להנ"י, דהא אין זה חציו, שלתירוץ הנ"י ענין חציו הוא דנחשב כנעשה תיכף וליכא כלל ענין חשיבות שהוא כעושה אז בשעת הדליקה, ואף אם נימא שלא כהנ"י משום דעצם סברת הנ"י לא מובן כל כך דאף אם נימא כהקושיא דנחשב מעשיו אח"כ בעת שנשרף גדישו של חברו לא שייך זה לחיובי שבת, דלענין נזיקין הוא חייב מדין כחו כגופו דהא מפורש בגמ' דכשהכלב עשה האש הוא בדין צרורות דחייב רק ח"נ = חצי נזק, שלכן באדם שליכא חדושה דצרורות להקל מגופו חייב נ"ש = נזק שלם = וכשהרג אדם חייב מיתה כדאיתא בדף כ"ב לר' יוחנן משום דגם על כח חייב, אבל לענין חיוב שבת לא מצינו שיהיה חייב על הכח כשבא ממעשה גופו שעשה קודם השבת, אף אם דין חציו הוא על זמן שנעשה בשבת וצ"ע דברי הנ"י, שודאי לא שייך לחייבו מדאורייתא, מ"מ מסתבר ששייך לאסור מאותו האיסור שאסרו מדרבנן אמירה לעכו"ם עוד מכ"ש דהא מה שבא מצד כחו עדיף ממה שבא מצד דבורו. ואף אם נימא דאיסור אמירה לעכו"ם הוא שאסרו מצד שליחות נמי כיון שליכא דין שליחות ממש אלא מתקנה מחמת שעושה מצד ציווי הישראל ודאי יש להחמיר על מה שנעשה בכחו דהישראל. אבל אף אם נימא שאין לאסור אלא מה שתיקנו חכמים ואין למילף מזה לאסור גם מה שבסברא הוא חמור כיון שעכ"פ לא אסרו אף שהיה זה מחמת שלא היה ענין זה בימי חז"ל אין לזה איסור ממש מ"מ אין להתיר זה כיון שהוא דבר הראוי ליאסר.

אבל יש טעם גדול לאסור מטעם אחר דהא זילותא דשבת ואף זילותא דיו"ט הא אסרו בכמה דברים וכיון שברור שאיכא זילותא דשבת הוא בכלל איסור זה ממילא אף שלא אסרו זה ביחוד דכל ענין זילותא הוא האיסור. וגם פשוט לע"ד דעושה דבר שהוא זילותא לשבת הוא עובר בידים על חיוב הכבוד שמשמע שהוא ג"כ חיוב התורה שנתפרשו ע"י הנביאים שכתב הרמב"ם ריש פרק שלשים מהלכות שבת ד' דברים נאמרו בשבת שנים מה"ת = מן התורה = ושנים מדברי סופרים והן מפורשין ע"י הנביאים שלא כתב שתיקנו הנביאים משמע שהוא מדאורייתא ולשון מדברי סופרים הוא כדרך הרמב"ם שקרי לכל דבר שלא מפורש בתורה דברי סופרים אף שהוא מדאורייתא בין שהוא דבר הנלמד מג"ש ובין מה שנאמר הלכה למשה מסיני כדאיתא במ"מ ובכ"מ ריש פ"א מאישות שקידושי כסף הוא מדברי סופרים עיין שם, והוא כדא"ר אשי על פרועי ראש דבמיתה ועל ערל לב וערל בשר שאר"ח דמתורת משה רבינו לא למדנו עד שבא יחזקאל ולימדנו דגמרא גמירי לה ואתא יחזקאל ואגמרה אקרא בסנהדרין דף כ"ב ע"ב ובעוד כמה מקומות, וכן הוא חיוב הכבוד לשבת שהוא מהלכה ונתפרשו ע"י הנביאים בקרא, והרמב"ם שם ה"ב פירש המעשים המחוייבים לעשות לכבוד השבת, וממילא מובן דהדברים שעשייתן הוא זילותא לשבת הוא ג"כ עובר על מצוה זו דכבוד שבת ועוד גרוע דהרי עובר זה במעשה, שלכן אף שנימא שאינו בכלל הגזירות דחכמים, אבל גם בלא צורך הוא עובר במעשה על חיוב כבוד השבת, וזה שהוא זילותא הוא דבר שמובן לכל, שלכן מסתבר לע"ד שאסור להעמיד בע"ש ע"י מורה שעות שיעשה העלעקטרי למחר מלאכה.

אבל עכ"פ מה שכבר נהגו להעמיד ע"י מורה שעות לכבות הנרות דעלעקטרי שהודלקו וגם שיחזרו להדלק אח"כ בסוף היום, אין לאסור מאחר דלכבוי הנרות של המנורות הגדולות שנקראו בלע"ז לאמפן שהיו דאש ממש נהגו בכל המקומות לכבותם ע"י עכו"ם והיו גם מקומות שהיו נוהגין לחזור ולהדליקם בביהמ"ד לתפלת נעילה ביו"כ ונמשך מזה באיזה מקומות שגם בשבת לעת ערב הדליקו ע"י נכרי לאמירת המזמורים אף שכבר צוחו הרבה עיין בנוב"ק

חאו"ח סימן ל"ג אבל נתן טעם להמתירין, והרמ"א /או"ח/ בסימן רע"ו סעי' ב' שנהגו רבים להקל לצוות לעכו"ם להדליק לצורך סעודה בפרט בסעודת חתונה או מילה ומשמע שבמקום צורך גדול מתיר שלכן אף שמן הראוי להחמיר ובגבולנו ביוראפ החמירו, מ"מ כיון שיש רבנותא שהתירו ונהגו כן בהרבה מקומות, אין לאסור מה שכבר נהגו להקל בהעמדת העלעקטרי בע"ש ע"י מורה שעות שיכבה וגם שידליק בשבת להזמן שהעמידו, וגם ממילא ליכא זילותא לשבת בזה וליכא טעם האחרון לאסור כיון שהיו מקומות שנהגו בזה אדרבה למצות כבוד סעודת שבת, ונשאר רק טעם הראשון שיש ג"כ לסמוך להתיר, אבל הבו דלא לוסיף עלה להתיר גם לבשול ומלאכות אחרות ויש לאסור. זקנך אוהבך, בלו"נ, משה פיינשטיין.

נז. טעה ולחץ על כפתורו של פעמון חשמלי, ובעודו לוחץ נזכר ששבת היום, מותר לו להרפות מן הכפתור (קט), אבל אם בשעת הסרת האצבע מן הכפתור נדלקת או נכבית נורת-בקרה (העשויה כדי לוודא שהפעמון פועל), אסור להרפות (קטא) (וראה להלן בפרק לב סעיף מג). ויש לשאול שאלת חכם, כדת מה לעשות במקרה זה.

טעה ולחץ על פעמון הדלת

נז. דלת אשר פתיחתה גורמת לצלצול פעמון, צריך לנתק ממנה את הפעמון מבעוד יום (קטב). ואם שכח ולא נתקן וצריך להיכנס לביתו, מותר לפתוח את הדלת בשבת (קטג), אם אמנם הפעמון אינו מופעל על-ידי חשמל. וכן הדין בדלת שפתיחתה גורמת להזזת מובייל, המשמיע צלילים (כגון פסי מתכת דקים התלויים בכניסה לדירה) - יש להסירם מבעוד יום. ואם לא הסירם יכול להסירם בשבת, מפני שכלי זה הוא כלי שמלאכתו לאיסור המותר לטלטלו לצורך מקומו.

דלת שיש עליה פעמון

מעלית ומדרגות-נעות בשבת וביו"ט

נה. אסור להשתמש במעלית בשבת וביו"ט, אלא אם כן היא פועלת באופן אוטומטי (מעלית-שבת) (קטד), דהיינו שהיא עולה ויורדת לעתים מזומנות או עולה ויורדת ללא הפסק ועוצרת בקומות שכוונו מלפני שבת, וגם הדלת נסגרת ונפתחת מאליה, בלי שיהא צריך לעשות בה כל פעולה שהיא, וגם בלי שתיעשה שום מלאכה על-ידי הכניסה למעלית והיציאה ממנה (קטה) (וראה להלן סעיף סב) (קטו).

השימוש במעלית ובמעלית שבת

בפעמון חשמלי, ועיין גם שם בביה"ל ד"ה הואיל, בשם הרא"ש. (קט) מכיון שכל רגע שהוא לוחץ על הכפתור, הוא גורם לזרימת החשמל, ועם הרפיית היד הוא רק גורם להפסקת הזרימה. (קטא) עיין לעיל פי"ג הערה קד ו-קה, ובני"ד נוגע לפ"ר דאורייתא, דהיינו הדלקת הנורה, דניח"ל לדעת אם אמנם הפעמון צלצל, ואם רק נכבית נורת-הבקרה, ולא נדלקת, י"ל דכיון דהוה דומיא דגחלת של מתכת, דאינה אלא דרבנן, וגם דהוה משאצ"ג וגם יש בו משום כבוד הבריות, י"ל דמותר להרפות, ועיין גם להלן פ"ב ס' מג (ד) ובהערה קכו ו-קכו. (קטב) סי' שלח במ"ב ס"ק ו. (קטג) שם, ועיין שו"ת חלקת יעקב ח"א סי' נה. (קטד) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, ואין לחוש שמא בכניסתו לתוך המעלית הוא גורם להבעיר יותר דלק בתחנת-הכוח, מכיון שאינו אלא גרמא, וגם יש לסמוך ע"ז שלרוב אין כניסתו של איש אחד גורמת לצריכת דלק גדולה יותר, דיתכן שבשעה שהוא נכנס למעלית, יוצא איש אחר ממעלית אחרת או שבאותה השעה כבתה נורה במקום אחר וכדו', ונמצא שלא הוסיף כלום בכניסתו, וכיון שכך - אין זה פ"ר, ואף דיותר מסתבר לומר דמ"מ עכשיו ההוספה היא מחמתיה, מ"מ אפשר שזה רק מגדיל את ההבערות, אבל במספר ההבערות אין שום שינוי (ועיין להלן פ"ב הערה צב ופ"מ הערה קפג), ואפשר דבכה"ג ליכא איסורא דריבוי בשיעורין, עכ"ד. (קטה) כל זה שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, ועיין גם ב"דיעות המכון" של המכון הטכנולוגי לבעיות הלכה, שבט תשכ"ז. (קטו) שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, דנראה כיון שרק מלאכת מחשבת אסרה תורה, לכן הואיל וע"י היורדים לא נעשה שום חידוש או שינוי בקצב הירידה של המעלית, להקדים או לאחר, שהרי גם בלעדיהם נעשה הכל בדיוק כמו עכשיו, ה"ז חשיב כלא אהנו מעשיו של האדם וכאילו לא נעשה על ידו שום דבר, וקצת ראייה לכך ממ"ש הרע"א ריש סי' שיח בשם הריטב"א לענין הופך בגחלים, דאפשר שחייב מפני שמתבשל במקודם, ולא הזכיר כלל לחוש שע"י ההיפוך משכחת שהתבשיל מתבשל כעת מגחלת של האדם, ולא מהאש שהיתה קודם (ע"ש

בריטב"א שכתוב: היפוך הבשר, אבל הרע"א כתב: גחלים, אך גם אם ההיפוך הוא בבשר, מ"מ מוכח מהגמ' והריטב"א שבין לענין עבודה בזר ובין לענין מבשל בשבת החיוב הוא רק מפני שמקדים את הבישול, אבל אם לא מקרב אין שום חשיבות לזה שמקודם היה מאליו ועכשיו זה נעשה על ידו, והיינו מפני שלא נתחדש שום דבר על ידו. וחושבני שנשמע מזה דעל אותה האש שהקדירה עומדת עליה מותר לשנותה ממקום למקום אם אינו מקדים בכך את הבישול, ולכן נראה, שאף אם התאורה והתנורים החשמליים הסמוכים למעלית ניזונים מזרם של המעלית במקום הזרם שמקבלים כרגיל מהרשת, ג"כ אין בזה איסור תורה, כיון שהחילוף נעשה ללא שום הפסק באמצע, דמסתבר שהיפוך הגחלים שעושה ממש בידים חמור יותר מירידת המעלית לאחר שכוח החשמל משחרר את בלם העצירה והכל נעשה מאליו רק ע"י הכובד שלהם. עוד דוגמאות לנידון דידן: א. בס' מנחת פתים להגר"מ אריק ז"ל ובתה"ל ד"ס' שלו כתבו שמותר לגרור עציץ נקוב ממקום למקום, ולא חששו כלל לזה דמעיקרא היה יונק מאליו ואילו היניקה החדשה היא רק מחמת האדם, ואף שהדבר אברהם ח"א ס"י כה ובש"ש הביאו מהמאירי שבת פא ב שדוחה דעת המפרשים שסוברים כן, והוא עצמו כתב דחשוב כקוצר וזורע, שאני התם דקעביד ממש בידים, עקירה ממקום הראשון ונטיעה במקום חדש, משא"כ הכא; ב. מבואר ברמב"ן ובריטב"א גיטין יט א, דכתב ע"ג כתב, וכן סיקרא ע"ג דיו, היה צריך להיות חייב בשבת מפני שהכתב הקודם חשיב כנמחק ונקרא רק מחמת הכתב החדש, וטעמא דפטור הוא רק "משום דגבי שבת מלאכת מחשבת בעינן ולא אהנו מעשיו שכבר נכתב"; ג. בשו"ת הר צבי או"ח ס"י קלה כתב לענין הוספת מים לאילן הנמצא בתוך שלולית מים, דאף שיש בילה בלח והאילן שותה תיכף גם מהמים הנוספים, מ"מ אינו חשיב כמשקה בשבת, כיון דבלא"ה שותה האילן כל צורכו, וכן מותר לאדם ליטול ידיו לתוך כלי גדול שיש בו הרבה מים אף אם נמצא בו בגד מלוכלך ואין לחשוש שהבגד יתכבס מן המים שהוסיף כמבואר במ"ב ס"י שב ס"ק נה; ד. במוסיף שמן בנר כתב הרא"ש בפ"ב דביצה, דטעמא דחייב הוא רק מפני שמאריך זמן ההבערה, אע"ג דיש בילה בלח והפתילה שואבת תיכף גם מן השמן הנוסף (עיין באמ"ב דיני יו"ט ס"י יט ובמאורי אש דף סב); ה. מותר לטלטל נר הדולק בכה"ג דלא הוה בסיס ונזהר לא להרחיק או לקרב את השמן לשלהבת, ואע"ג שע"י הטלטול או ע"י הפיקה חזקה בדלת ודאי משתנה מצב השמן באופן שהקרוב מתרחק והרחוק מתקרב, וגם יש שהפתילה קצרה ואינה מגעת עד לשולים, ונמצא דאף אם הוא זהיר מאד, מ"מ ע"י הטלטול עליונים למטה ותחתונים למעלה, ונמצא שמחמת האדם דולק עכשיו שמן שלא היה דולק כלל מקודם, וע"כ דכיון שלא נעשה שום שינוי בשלהבת, אינו חשיב כלל כמבעיר (אולם להאבנ"ז דסובר שמלאכת מבעיר היא הכלי שנועשה על ידי האש, צ"ע, דנראה שהמוציא מים מדוד העומד על גבי האש, אם על ידי זה נכנסים תיכף מים אחרים, מסתבר דחשיב כמבשל, אף אם בשעה שהוציא עדיין לא היתה היד סולדת בו, ואף-על-גב דבלאו הכי היה מקדים להתבשל בדוד כשיעור זה, אבל מכל מקום המים הנכנסים הרי נתבשלו רק על ידו, והכי נמי גם כאן. וכן כשהופך בגחלים, שפיר חשיב מבעיר אם הקדים בכך לבער גחלת, גם אם בלא"ה היתה אח"כ נשרפת, ועיין שם בספר מאורי אש). הן אמנם שבאותם הדברים שהזכרנו יש שהמלאכה רק מתייחסת אל האדם, אבל לא עשה אותה ממש בעצמו, וגם לא היתה באמצע שום הפסקה, ולכן שפיר פטור בכה"ג שבלא"ה היתה נעשית המלאכה, משא"כ בני"ד אם נחשוש שכובד האדם חשיב כעושה, הרי הכל מתחיל ונגמר ע"י האדם, אך אעפ"כ נראה כיון שהאדם היורד נח ואינו עושה כלום, והוא רק נכנס למעלית שבלא"ה היתה יורדת, וכל מה שנעשה כעת ע"י כובד האנשים היה נעשה הכל בדיוק כמו עכשיו גם אם לא היו נמצאים בה, לכן מסתבר דכניסת האנשים חשיב כהכנסת משא כבד לתוך המעלית, ולא עבר כלל אדאורייתא, ואף לשיטת התוספות בכמה מקומות לענין אדם הנזרק על תינוק להורגו דחשיב האדם כרוצח, מ"מ אם המעלית בלא"ה יורדת על תינוק וממעכתו, מסתבר שאם נכרי מכריח לישראל להיכנס לתוך המעלית, דאף שזה בקום ועשה, אפ"ה אינו חייב למסור עצמו למיתה, כיון דלא אהנו מעשיו שהרי התינוק יימעך בלא"ה על ידי המעלית בדיוק באותו רגע, וה"נ בני"ד לענין שבת ובכה"ג שנעשה ממילא רק מחמת הכובד, נלענ"ד דמה שהמעלית מדלקת בירידתה נורות מסתבר דחשיב כאילו רק המעלית עושה את זה ולא האנשים שבתוכה, כיון שבלא"ה היתה יורדת ומדלקת. וגם נראה כיון דכתיב "לא תעשה כל מלאכה", מסתבר דמה שנעשה גם כשהוא ישן או מת, אינו קרוי כלל בשם עושה (דוגמא מ"ש התו' בשבת צד א לענין חי נושא את עצמו, דממשכן גמרינן שלא היו נושאים דבר חי, והוא הדין נמי דלא חשיב בכה"ג כעושה מלאכה), וכיון שאם רק הכניס משא הרי זה ודאי גרמא הואיל והירידה מתחלת רק אחר כך וגם אינו מחדש כלום כיון שהכל היה נעשה גם בלי המשא, הוא הדין נמי כשהוא עצמו נכנס, וממילא נראה דבכהאי גוונא דנידון דידן שבלאו הכי היה נעשה ולא גרם שום חידוש, מסתבר דשפיר שרי גם שלא במקום הפסד. ואף

אבל גם במעלית אוטומאטית זו יש מחמירים שלא להשתמש בה אלא בעליה (קטז). השיטות האוסרות להשתמש במעלית-שבת לצורך ירידה, מפני שכאשר יורדים בה הרבה אנשים בבת-אחת, כי אז גם הירידה עצמה וגם הדלקת הנורות שבכל עצירה נעשית על-ידי כוח היורדים, ולא על-ידי החשמל. ועוד, יש שבמעליות הגדולות היורדים מייצרים בעצמם בכובד גופם, זרם נגדי, המוחזר לרשת החשמל, ואותו הזרם מגיע למכשירי החשמל והתאורה שבקירוב מקום המעלית, במקום הזרם מרשת החשמל המזינה אותם כרגיל. לכן יש חוששין בירידה במעלית אוטומאטית כזו לאיסור תורה (קטז). ויש מגדולי הפוסקים שאינם חוששים בזה לאיסור תורה, וכדלעיל.

ויש ישראל קדושים שאינם משתמשים כלל במעלית אוטומטית (מעלית-שבת) הגם שמצד הדין אין לחשוש לאיסור, אלא מפני שהם חוששים וחרדים לקדושת השבת, ואשרי חלקם.

נט. המשתמש במעלית-שבת יש לו להיזהר לא לעבור ולא לגעת בדלת המעלית בשעה שהיא עומדת להיסגר, לא בידו ולא בגופו (קטט), וראה להלן סעיף סב. ונכון לפרסם בכל קומה של הבנין הוראות מפורטות, כיצד להשתמש במעלית זו בשבת וביו"ט, לכל יכשלו באיסורים.

זהירות
הדרושה
למשתמש
במעלית-שבת

נט*. מעלית רגילה שאינה עובדת על פיקוד שבת, שהזמינה נכרי לעצמו והוא גם לוחץ על הכפתור המוביל את המעלית לקומה הרצויה לו, מותר ליהודי להיכנס למעלית עם הנכרי ולהצטרף לנסיעה לקומה שהנכרי מגיע, מבלי שהיהודי נותן לנכרי כל הוראה. ולדעה השניה המובאת לעיל, גם כשנכרי מפעיל

נכרי המשתמש
במעלית

דמפני שאנו מדמין אין לעשות מעשה להקל בדאורייתא בלי ראייה ברורה, מ"מ נראה דבכה"ג שהנכנסים עדיין זקוקים גם לכוח החשמל, ודאי מסתבר כדאמרן, דחשיב כאילו החשמל יכול והאדם אינו יכול כיון שהחשמל עומד מוכן כל הזמן להוריד ולהעלות בין אם יש בה אנשים ובין אם אין שום איש, וגם הואיל והירידה היא רק אח"כ ע"י החשמל לאחר שהאדם כבר נמצא בתוכה, שפיר מסתבר כדאמרן, דחשיב רק כגורם להקל במעט את המשא וקיל טפי ממסייע. אך אף אם רבים נכנסים לתוכה ג"כ נראה דלדעת התו' שבת צג א ד"ה מפני, חשיב כל אחד רק כמסייע כיון שהוא לבדו אינו יכול, ואילו כל האחרים ביחד יכולים גם בלעדיו, אך אפי' בכה"ג שהנכנסים הם ממש בצמצום כזה שזקוקים דוקא לכולם ביחד אשר אז דינם כזה אינו יכול וזה אינו יכול, מ"מ נראה כיון דלא נעשה על ידם שום מלאכה שלא היתה נעשית בלעדיהם, ומה שכובד מסובב את המנוע ונוצר חשמל בסליל, ואילו בלעדיהם היה מסתובב המנוע רק ע"י החשמל הבא מהרשת לתוך הסליל, נלענ"ד דאין איסור תורה בשינוי זה, וכיון דבשעה שהאדם נכנס למעלית עדיין לא נעשה שום דבר, ועד שמגיע הזמן שהחשמל הבא מהרשת משחרר את בלם העצירה של המעלית א"א כלל לדעת מה יהיה מספר האנשים, וכיון דהחשש שזה יהיה מצומצם בדיוק הוא רחוק מאד, וגם אמרנו דמסתבר שזה רק גרמא, לכן נראה דאין למחות במי שנוהג להקל גם בירידה, אך אעפ"כ רצוי מאד לתקן שהנורות תדלקנה כל הזמן, רק תהיינה מכוסות במכסה והמעלית רק תגלה או תכסה אותן, ומסתבר שגם לדעת החזו"א אין לחשוש בזה לאיסור בונה, עכ"ד. (קטז) עי' ב"ידיעות המכון" המובא לעיל הערה קסה. (קטז) עיינו לעיל הערה קסו. (קטז) כיון שנגיעה כזאת מחליפה את הזרם. ויחד עם זה גם את

את המעלית לצורך עצמו אין להשתמש במעלית לירידה, אבל כאמור יש מגדולי הפוסקים שלא חוששים מלהשתמש במעלית שנכרי מפעילה לעצמו גם בירידה.

ישראל
שהפעיל
מעלית בשבת
באיסור

ס. ישראל המפעיל מעלית בשבת או ביו"ט באיסור - אסור ליהנות מן המלאכה שהוא עושה (קעב); ובדבר נכרי המפעיל מעלית בשבת וביו"ט, ראה בסעיף הקודם ולהלן פרק ל סעיף סד.

מדרגות נעות
ומסועים

סא. מדרגות-נעות ומדרכות-נעות (מסוע) אשר מתחילות לנוע כאשר אדם מתקרב אליהן - אסור לעלות עליהן. אולם אם הן פועלות ללא הפסק או לעתים מזומנות באופן אוטומאטי, מותר (קעא) להשתמש בהן (קעב).

דלת הנפתחת
ע"י עין
אלקטרונית

סב. דלת הנפתחת אוטומאטית באמצעות עין אלקטרונית (תא פוטו-אלקטרי), או דלת חשמלית הנפתחת כתוצאה מדריכה על מישטח הסמוך לה, אסור לעבור דרכה בשבת וביו"ט, מכיון שהנכנס והיוצא מפעיל זרם חשמל בזמן שמתקרב אליה (קעג). עבר בלא ידיעה ונכנס בדלת, עיין לקמן פרק לב סעיף מג, כיצד עליו לנהוג. ואמנם אם הדריכה על המישטח גורמת רק לדחיסת האויר ופתיחת הדלת נעשית על ידי מנגנון מכני, בלי כל פעולה חשמלית - מותר להשתמש בדלת כזו בשבת.

דינים שונים

מנעול
מספרים

סג. מנעול מספרים, דהיינו מנעול שבנוי בצורה כזאת שעל-ידי כיוון נכון של הגלגלים לספרות מסויימות שקבועות מראש ניתן לפותחו - מותר להשתמש בו בשבת, וכן הדין לגבי מנעול שקבועה בו טבלה שניתן לכוונה לפי ספרות שקבועות מראש (קעד) ובלבד שלא יפעיל שום מעגל חשמלי, אלא כל פעולתו היא מכנית בלבד.

מצלמה במעגל
סגור

סד. בית אשר בכניסתו מותקנת מצלמה במעגל סגור, אשר מציגה תמונת כל הנכנסים לבנין על גבי המסך, הרי שאם השאירה דלוקה מערב-שבת ויו"ט,

פעולת המעלית, והרי דינו כלוחץ על כפתור חשמלי בשבת להפעלת הזרם או להפסקתו. (קע) כי הרי הוא נהנה ממלאכת היהודי שנעשית באיסור בשבת, וע"י במבוא פ"א הערה קנח. (קעא) דמ"ש ממעלית הנ"ל. (קעב) ולא שייך כאן החשש דלעיל הערה קסז, כי אין כאן נורה הנדלקת. (קעג) שאם היא עשויה באופן שדורך על פלטה, וע"כ נוצר חיבור חשמלי שבכוחו נפתחת הדלת, ודאי שאסור, ואם ע"י עברו במקום מסויים הוא גורם להפסקת ההקרנה, ועכשיו מסולקת המניעה לפעולת המכשיר החשמלי, יל"ע אי הוה כמו כוח שני, ודומה לבידקא דמיא, סנהדרין עז ב, וגם לענין שבת מצינו כוח שני, עיין שבת צט ב תוד"ה או, סי' שנו סע' א ובמ"ב ס"ק ח, חזו"א ב"ק סי' יד ס"ק יב, או"ש פ"ט מה' שבת ה"ב, ועיין יסודי ישורון ח"ה דף קס וב"ידיעות המכוון הנ"ל. (קעד) עיין שו"ת בצל החכמה סי' מ ושם ח"ב סי' עח, יסודי ישורון ח"ה דף פט, שו"ת משנה הלכות ח"ה סי' מח, שו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' מד, וע"ע שו"ת חלקת יעקב ח"ג סי' קנ, ע"ש דלבי מהסס להתיר.

Rabbi Yosef Chaim Perlman

תוספות מסכת בבא קמא דף ק עמוד א ד"ה טיהר את

וי"ל דלעולם ההיא סוגיא כר"מ ולא דמי למראה דינר לשולחני דכיון שהראהו לשולחני שוב לא היה לו להראותו לאחר אבל גבי פרה כשאסרה לו חכם זה לא היה לו למהר להאכילה לכלבים או לערבם עם פירות והיה לו לישאל עדיין לחכם אחר.

ערוך השולחן חושן משפט סימן כה סעיף א

ל דיין שטעה בדין המפורש בגמ' או בפוסקים לא מקרי דין כלל אף שהם ג' דיינים מומחים וקבלום הבע"ד עליהם מ"מ כיון שהטעות גדול כל כך חוזר הדין ודנין אותו כהלכה ואפילו נטל הדיין מיד החייב לפי טעותו ונתן ביד בעל דינו נוטלין מידו המעות בחזרה ודנין כהלכה ואם א"א להחזיר הדין כגון שהמקבל הוא אדם או שהלך למדינת הים אם הדיין לא נשא ונתן בידו מיד החייב להזכאי לפי טעותו אלא שע"פ צווי שילם לו וכן בהוראה שע"פ הדיין טימא דבר הטהור או הורה על כשירה שהיא טריפה והשליכו אותה הבעלים לכלבים פטור הדיין מלשלם ואף על גב דקיי"ל כר' מאיר דדאין דינא דגרמי כמ"ש בסי' שפ"ו מ"מ הא לא נתכוין להזיק והבעלים הוא שהזיקו א"ע ואף לפני משורת הדין פטור [או"ת] ואף שיש חולקין בזה וס"ל דחייב לשלם מדינא דגרמי מ"מ כן הכריעו גדולי האחרונים כדעה ראשונה ואם הדיין נשא ונתן ביד וא"א להחזיר אם הוא מומחה וקבלוהו שלא דן ע"י כפייה פטור ומ"מ לפני משורת הדין חייב [שם] ואם לא קבלוהו אף שהוא מומחה או קבלוהו ואינו מומחה חייב לשלם דלא היה לו לעשות מעשה בידים ודיין מומחה יש לדין זה גם בזמה"ז אם הוא רב גובריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה וידוע ומפורסם למומחה [ש"ך] ונראה דכל רב בעירו שנתמנה מהציבור יש לו דין מומחה לענין זה אם לא במקומות שממנין לכתחלה את שאינם גדולים בתורה וקבלוהו מקרי כל שבאו לפניו לדין שלא ע"י כפיה ואפילו אם התרו אותו ע"י שליח ב"ד ובא לדין לא מקרי כפיה אא"כ לא רצה לילך וכפאוהו שיבא זהו כפיה ובכל זה אין חילוק בין דיין אחד לשלשה דיינים:

קצות החושן סימן כה ס"ק א

אי אפשר להחזיר. עיין ש"ך (סק"א) שהעלה דאם נשא ונתן ביד חייב לשלם אפילו טעה בדבר משנה, כיון דנשא ונתן ביד טובא עבד ונכנס הדיין תחתיו והו"ל כלוה דיליה ושוב אין לבעל דין דין ודברים עם חברו רק עם הדיין, וזה שהלך למדינת הים או הוציא המעות הו"ל כאילו הוציא המעות של הדיין, והדיין הוא החייב לבעל דין שנטל ממנו וע"ש.

ועדיין יש להסתפק בזה כי לפי מה שנראה מבואר מש"ס (ב"ק כו, ב) לא אמרו אדם מועד לעולם ולרבות שוגג כמזיד אלא דוקא גבי מזיק ומשום ריבוי דקרא דכתיב (שמות כא, כה) פצע תחת פצע, אבל בגניבה וגזילה לא מרבינן שוגג כמזיד וכגון שלקח חפץ של חברו ונתנו לאחר כסבור של אחר הוא, וכמ"ש תוס' בפרק מרובה (ב"ק עט, א ד"ה נתנו) ובנימוקי יוסף שם (כט, א בדפי הרי"ף) דהיכא דאמר לחבירו קח לי שור שהוא בבית פלוני שהוא שלי ונמצא שאינו שלו אלא לגנבו נתכוין ע"ש דמשמע שניהן פטורין, המשלח משום דאין שליח לדבר עבירה לדעת הסוברין דאפילו

לא ידע השליח נמי אין שליח לדבר עבירה, והשליח פטור לפי שלא ידע, וע"ש בש"ך סימן שמ"ח (סק"ו), וא"כ צריך לומר אף על גב דאדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד היינו דוקא במזיק וכמ"ש, אבל בגזילה כיון דגוף החפץ לא הזיק אלא הגביה ונתנו לאחר והיה שוגג בו דכסבור שהוא של אחר לא מחייב על השוגג. ואף על גב דאיכא למימר דהתם גבי קח לי שור מבית פלוני שהוא שלי אינו שוגג אלא דומה לאונס ואונס גמור אפילו במזיק פטור, דאינו נראה שיהיה אונס גמור דהא חזקה כל מה שיש תחת יד אדם הוא שלו וא"כ לא היה לו ליקח מבית בעליו. ועוד דנראה גם מן הסברא דלא יתחייב שוגג כמזיד אלא דוקא גבי מזיק ומשום דכתיב פצע תחת פצע והיכא דגלי גלי, וא"כ הכא גבי דיין כיון דכסבור הדיין של חבירו הוא וטעה בו הו"ל שוגג ואין בו חומרת מזיק דהא נתן הממון לחבירו ובשעת מעשה הוי אפשר למיהדר, אין בו אלא תורת גזלן ואין לנו לחייב גבי גזלן שוגג כמזיד, וצריך לימוד: